

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку результатів інвентаризації та аналіз майнового
стану підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 Облік і оподаткування
групи 1
Чечель Н.П.
Керівник: Яловега Л.В.
Рецензент: Саванчук Т. М.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів

Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Наталія КАНЦЕДАЛ

14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Чечель Наталії Петрівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку результатів інвентаризації та аналіз майнового стану підприємства»

керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Яловега Людмила Василівна

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:
фінансова звітність підприємства за 2022 – 2024 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методичні засади проведення інвентаризації на підприємствах.

Розділ 2. Методика проведення інвентаризації на підприємствах.

Розділ 3. Аналіз майнового стану підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 17.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	18.11.2025 р. – 20.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	21.11.2025 р. – 27.11.2025 р.	
10	Нормо-контроль	28.11.2025 р. – 04.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	16.12.2024 р. - 18.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

Наталія ЧЕЧЕЛЬ

Керівник роботи

Людмила ЯЛОВЕГА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	13
1.1. Інвентаризація як елемент методу обліку та контролю.....	13
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення...	26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	32
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	32
2.2. Методика інвентаризації активів та заборгованості з розрахунків.....	38
2.3. Документування процесу та результатів інвентаризації.....	44
2.4. Врегулювання інвентаризаційних різниць.....	47
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	58
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	58
3.2. Аналіз структури та динаміки майна і джерел формування капіталу.....	64
3.3. Оцінювання оборотності та ефективності використання активів і пасивів.....	74
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

Актуальність теми. Діяльність аграрних формувань України в умовах економічної нестабільності супроводжується підвищеними ризиками втрати ресурсів, зниженням ефективності використання активів і необхідністю дотримання вимог чинного законодавства у сфері бухгалтерського обліку та контролю. За таких умов особливої ваги набуває пошук дієвих механізмів забезпечення збереження майна, достовірності облікових даних і фінансової звітності. Важливим елементом системи бухгалтерського обліку, що забезпечує зіставлення фактичної наявності ресурсів, господарських процесів і результатів діяльності з даними облікових регістрів, є інвентаризація.

Саме інвентаризація створює можливість виявити нестачі або надлишки матеріальних цінностей, оцінити правильність їх зберігання, а також здійснити перевірку й документальне підтвердження відхилень у вартісній оцінці активів та зобов'язань на момент проведення перерахунку. У сучасних умовах її значення зростає, оскільки результати інвентаризації безпосередньо впливають на достовірність фінансової інформації, що використовується для управлінських рішень та контролю.

Дослідження з проблематики інвентаризації активів і зобов'язань умовно поділяються на кілька наукових напрямів. Методологічні та організаційні аспекти інвентаризації розкриті у працях О. Берегового [3], В. Карпової [16], І. Дем'яненка [14], О. Булгакової [6] та Д. Кузьміна [20], які аналізують порядок проведення інвентаризаційних процедур, документальне оформлення результатів, оцінку активів і врегулювання інвентаризаційних різниць. Значний внесок у вивчення обліку та контролю виробничих запасів і основних засобів зробили О. Бондаренко [2], Д. Гальченко [11] та Ю. Андрущенко [1], приділяючи увагу точності облікових даних, удосконаленню внутрішнього контролю й ролі інвентаризації у формуванні достовірної фінансової звітності.

Окремий масив літератури присвячений інвентаризації в аграрному секторі, зокрема специфіці обліку земельних ділянок, біологічних активів та продукції рослинництва і тваринництва. До цього напрямку належать праці Н. Голуб [12], Н. Мезенцевої [31], С. Литвиненка [28], які досліджують галузеві особливості контролю та документального підтвердження фактичної наявності активів. У контексті сучасних викликів – воєнного стану та ризику втрати активів – важливими є напрацювання О. Височана [7], О. Колісник [18] та П. Гаврилка [10], які акцентують на адаптації інвентаризаційних процедур до кризових умов та забезпеченні безперервності облікових процесів. Сукупно ці групи досліджень формують комплексне наукове підґрунтя для удосконалення інвентаризації як важливого інструменту економічного контролю.

Дослідження зазначених авторів охоплюють питання розвитку теорії й практики інвентаризації як елемента методу бухгалтерського обліку, зокрема удосконалення її методичних підходів, нормативного забезпечення, організаційних процедур та інформаційного супроводу. На кожному історичному етапі еволюції системи бухгалтерського обліку інвентаризація набуває нових змістових акцентів, що відображають зміни у соціально-економічному середовищі, технологічному розвитку та підходах до управління підприємствами. Відтак наявність низки невирішених і дискусійних питань щодо методики здійснення інвентаризації, її нормативного регулювання та відображення результатів в облікових системах підтверджує високу актуальність теми дослідження й визначає її значну теоретичну та практичну цінність для фахівців із обліку і оподаткування.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад інвентаризації як важливого елементу методу бухгалтерського обліку й контролю, а також розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення нормативного, методичного та документального забезпечення інвентаризаційного процесу на

сільськогосподарських підприємствах. Реалізація поставленої мети зумовлює необхідність комплексного підходу до вивчення як теоретичних аспектів інвентаризації, так і особливостей її практичного застосування у сучасних умовах господарювання.

Для досягнення мети передбачено вирішення таких основних завдань:

- обґрунтувати роль і значення інвентаризації в забезпеченні достовірності облікових даних і якості фінансової звітності підприємства;
- уточнити змістове навантаження економічної категорії «інвентаризація» та розкрити її сутність у контексті методології бухгалтерського обліку і контролю;
- дослідити класифікаційні ознаки інвентаризації, що сприятиме подальшому розвитку теорії та практики її проведення;
- систематизувати положення нормативно-правових актів, які регламентують порядок проведення інвентаризації та облікове відображення її результатів;
- здійснити фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства, зокрема в частині оцінки стану, структури й динаміки майнових ресурсів;
- провести критичну оцінку системи документування результатів інвентаризації на підприємстві;
- оцінити діючі підходи до відображення результатів інвентаризації у бухгалтерському обліку;
- розкрити методику організації та проведення інвентаризації на підприємствах аграрного сектору;
- розробити практичні пропозиції щодо вдосконалення документального оформлення, інформаційного забезпечення та методики здійснення інвентаризації у сільськогосподарських підприємствах.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є методика здійснення процесу інвентаризації та система облікових процедур щодо відображення її результатів на прикладі досліджуваного підприємства (далі –

Підприємство).

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи та сучасна практика організації й проведення інвентаризації на підприємствах аграрної сфери, а також удосконалення механізмів її облікового, нормативного та контрольного забезпечення.

У процесі написання кваліфікаційної роботи використано комплекс взаємопов'язаних методів наукового пізнання, що забезпечують системність, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів.

Історичний метод застосовано для з'ясування генези інвентаризації як методологічного прийому бухгалтерського обліку, виявлення етапів її становлення, розвитку та удосконалення у вітчизняній і зарубіжній практиці. Теоретичне узагальнення сутності інвентаризації здійснювалося із застосуванням методів абстрагування, індукції та дедукції, що дозволило сформувати цілісне уявлення про її роль у забезпеченні достовірності фінансової звітності. Методи аналізу й синтезу забезпечили поглиблене вивчення змісту нормативно-правових документів, наукових підходів до визначення сутності інвентаризації та її організаційно-методичних аспектів.

Під час систематизації теоретико-методичних засад і виявлення практичних проблем проведення інвентаризації використано методи порівняння, групування та узагальнення, що дозволило виявити відмінності між чинними нормативними актами, науковими підходами та практикою підприємств аграрного сектору. Нормативно-законодавча база, яка регламентує порядок проведення інвентаризації, а також праці провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, стали методологічною основою дослідження. Для наочної інтерпретації результатів, структуризації інформації й формування аналітичних висновків використовувалися табличний метод та метод графічного представлення даних. Застосування зазначеного комплексу методів забезпечило глибоке розкриття сутності інвентаризації як елемента системи бухгалтерського обліку й дієвого інструменту контролю за

збереженням майна підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна проведеного дослідження полягає в поглибленні теоретико-методичних основ інвентаризації як елемента методу бухгалтерського обліку та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення її організації, методики проведення та облікового відображення результатів у системі управління сільськогосподарським підприємством.

У процесі дослідження одержано результати, що мають наукову новизну та практичну значущість:

- поглиблено теоретико-методичні засади інвентаризації виробничих запасів як інструменту забезпечення облікової достовірності та економічної безпеки підприємства через інтеграцію контрольних, аналітичних і правових функцій у єдину систему внутрішнього аудиту [71];

- удосконалено підхід до організації інвентаризаційного процесу шляхом структуризації запасів за їх якісними та номенклатурними ознаками, обґрунтовано механізм ідентифікації ризиків нестач і надлишків, а також уточнено процедури бухгалтерського трактування пересортиці та наднормативних втрат [71];

- набув подальшого розвитку інструментарій забезпечення прозорості інвентаризаційних операцій через впровадження системного аналізу причин відхилень і посилення персоніфікованої відповідальності матеріально відповідальних осіб та запропоновані підходи формують методологічне підґрунтя для підвищення рівня достовірності облікової інформації, зниження ризиків фінансових втрат і зміцнення економічної безпеки підприємства в умовах динамічного розвитку ринкового середовища [71];

- обґрунтовано та поглиблено теоретико-методичні засади організації інвентаризації активів підприємств у період воєнної невизначеності, що зумовлює потребу трансформації традиційних підходів до внутрішнього контролю в умовах обмеженого кадрового складу, ризику втрати активів та

зміни місця їх зберігання. Удосконалено підхід до організації інвентаризаційного процесу шляхом запровадження дистанційних форм перевірки із застосуванням відеофіксації, залучення незалежних експертів та документального підтвердження операцій з передання активів Збройним Силам України й іншим державним структурам [72];

- набув подальшого розвитку механізм забезпечення достовірності облікових даних через впровадження гнучких організаційних рішень, що дозволяють проводити інвентаризацію в надзвичайних умовах без порушення вимог чинного законодавства. Запропоновані підходи формують методологічне підґрунтя для модернізації системи внутрішнього контролю підприємств, спрямованої на підвищення фінансової стійкості та прозорості управління активами в умовах воєнного стану [72];

- уточнено теоретико-методичного змісту облікової політики як стратегічного інструменту забезпечення прозорості, достовірності та ефективності бухгалтерського обліку в умовах динамічних економічних змін. Удосконалено концептуальний підхід до формування облікової політики через її розгляд як інтегрованої системи взаємопов'язаних принципів, методів і процедур, що визначають єдність фінансового, управлінського та податкового обліку та обґрунтовано доцільність використання облікової політики як механізму гармонізації інтересів внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації, що сприяє підвищенню якості управлінських рішень, посиленню фінансової дисципліни та формуванню довіри до звітності суб'єктів господарювання [2]. Таким чином, результати дослідження поглиблюють наукові уявлення про інвентаризацію як дієвий інструмент бухгалтерського контролю, який забезпечує формування якісної, достовірної та обґрунтованої фінансової інформації в системі управління сільськогосподарським підприємством.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх безпосереднього застосування в діяльності підприємств різних форм власності

для підвищення ефективності організації обліку, аналізу та управління доходами операційної діяльності. Запропоновані у дослідженні методичні підходи спрямовані на вдосконалення процесу визнання, оцінки, документального оформлення й відображення доходів у бухгалтерському обліку відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності. Їх впровадження сприятиме підвищенню достовірності фінансової звітності, забезпеченню прозорості формування фінансових результатів та зміцненню інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Розроблені рекомендації з організації аналітичного процесу дозволяють більш обґрунтовано оцінювати динаміку та структуру доходів операційної діяльності, виявляти чинники, що впливають на їх зміну, і формувати комплексні управлінські заходи щодо підвищення рентабельності основних видів діяльності. Практичне застосування результатів дослідження забезпечує можливість оптимізації системи внутрішнього контролю за формуванням доходів, удосконалення фінансового планування та прогнозування, а також посилення аналітичної функції бухгалтерського обліку.

Отримані результати можуть бути використані у практичній діяльності бухгалтерських і фінансово-аналітичних служб підприємств, при розробленні внутрішніх регламентів щодо облікової політики та процедур аналітичного обліку доходів, а також у подальших наукових дослідженнях, спрямованих на удосконалення методики обліку та аналізу фінансово-господарських результатів діяльності підприємств.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 4 наукові праці загальним обсягом 0,62 др. арк.

Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, доповідалися й одержали позитивну оцінку на науково-практичній конференції здобувачів за результатами проходження виробничих практик (м. Полтава, ПДАУ, вересень 2025 р.), Міжнародній науково-практичній

конференції «Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід» (м. Харків, ДБУ, 08 листопада 2024 р.); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів: реалії часу» (м. Миколаїв, МНАУ, 20 травня 2025 р.) та Всеукраїнській студентській інтернет-конференції «Молодь, наука, бізнес» (м. Миколаїв, МНАУ, 1 жовтня 2025 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1. Інвентаризація як елемент методу обліку та контролю

Розвиток суспільно-економічних відносин у світі зумовив необхідність формування адекватного облікового забезпечення господарської діяльності, що сприяло становленню інвентаризації як одного з фундаментальних елементів методу бухгалтерського обліку та контролю. У процесі історичного розвитку інвентаризація зазнавала постійних трансформацій, які відображали рівень економічного розвитку суспільства, еволюцію теорії обліку та запити управлінської практики [28]. На кожному історичному етапі уточнювався її зміст, удосконалювалася методика проведення відповідно до змін у формах власності, технологічних можливостях і методологічних підходах до організації обліку.

Як зазначає О. Бондаренко [2], інвентаризація історично сформувалася як засіб забезпечення достовірності бухгалтерських даних та інструмент контролю за збереженням майна. Подібною позиції дотримується М. С. Пушкар [62], який вважає, що еволюція інвентаризації відображає загальні тенденції розвитку облікової думки – від простого підрахунку активів до комплексної системи перевірки й аналітичного оцінювання господарських процесів. На думку Т. Радіної [63], інвентаризація виконує не лише контрольну, а й інформаційну функцію, забезпечуючи управлінський персонал достовірними даними про реальний стан активів та зобов'язань підприємства.

Окремі завдання інвентаризації, закладені у попередніх історичних періодах, залишаються актуальними й сьогодні: перевірка фактичної наявності активів, оцінка земельного фонду, переоцінка майна, визначення

реальної вартості біологічних активів, контроль за зміною матеріально відповідальних осіб. Як наголошує Д. Кузьмін [22], сталість контрольної функції інвентаризації є запорукою фінансової стабільності підприємства, адже саме вона забезпечує точність облікових даних і підвищує рівень фінансової дисципліни.

Історичні джерела підтверджують, що інвентаризація була відома ще у Давньому Єгипті, Китаї, Греції та Римі, де виконувала функцію перевірки фактичної наявності матеріальних цінностей у натуральному вимірі. Значний внесок у розвиток теоретичних засад інвентаризації зробили класики ранньої облікової науки – Лука Пачолі, Доменіко Манчині, Ян Імпін, Вольфганг Швайкер-старший. У працях цих учених інвентаризація розглядалася як первинний етап облікової діяльності, що забезпечував відповідність між фактичними та реєстровими показниками [31].

Як зауважує П. Гаврилко [10], дослідження історії розвитку інвентаризації має вагомим науково-практичне значення, оскільки дає змогу виявити закономірності її еволюції, осмислити недоліки попередніх методичних підходів і сформулювати сучасну концепцію інвентаризації, адаптовану до умов цифрової економіки та автоматизованих систем обліку.

У сучасній методології бухгалтерського обліку інвентаризація трактується як інтегративний процес, що поєднує функції контролю, аналізу й оцінювання стану активів і зобов'язань. Як підкреслює С. Пушкар [62], інвентаризація є не лише методом обліку, а й важливою формою економічного контролю, що забезпечує верифікацію облікових даних і підтвердження реальності господарських операцій. Водночас, на думку О. Лега [23], її функціональне призначення слід розширити у напрямі стратегічного контролю – для оцінювання ефективності використання ресурсів і підвищення результативності управлінських рішень.

Відсутність єдиного підходу до тлумачення поняття «метод контролю» у науковій літературі зумовлює необхідність його уточнення. Так,

О. Височан [8] вважає, що інвентаризацію слід розглядати одночасно як метод бухгалтерського обліку та інструмент поточного й наступного контролю. Обраний спосіб відповідає концепції системного бачення економічного контролю, у межах якого інвентаризація виконує роль ключового елемента забезпечення достовірності облікової інформації, зміцнення фінансової дисципліни та підвищення ефективності управлінських рішень, рис. 1.1.

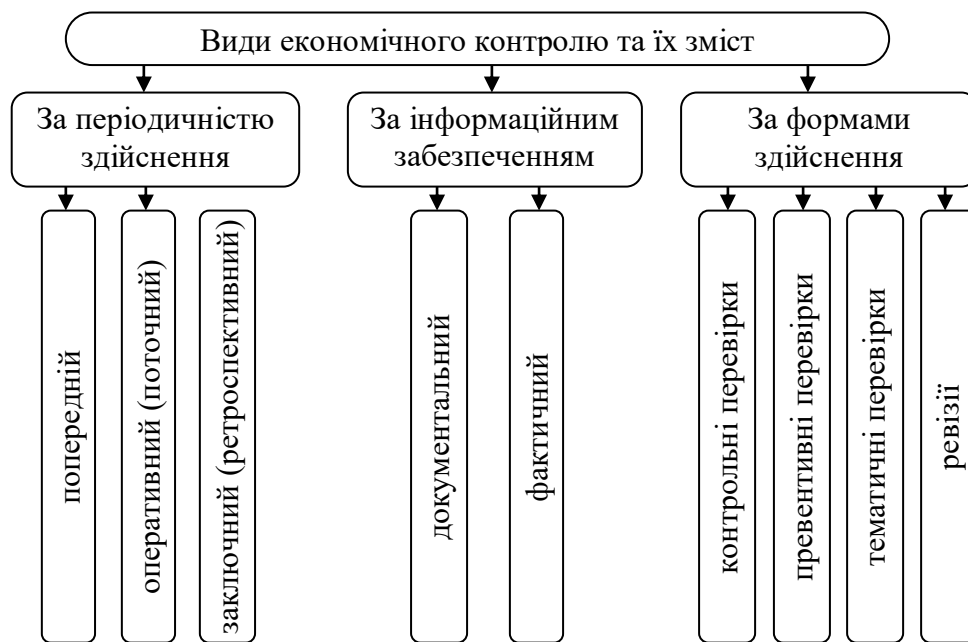

Рис. 1.1. Інвентаризація в системі методів та видів економічного контролю [14]

Таким чином, інвентаризація – це не лише технічна процедура звірки облікових даних із фактичними показниками, а багатофункціональний процес, що відображає рівень розвитку облікової науки, стан системи управління та культуру контролю на підприємстві [10]. Її історична еволюція, теоретичне осмислення та сучасна методологічна інтерпретація свідчать, що інвентаризація залишається невід’ємною складовою бухгалтерського обліку й управління, а її подальше вдосконалення є стратегічним напрямом розвитку облікової системи в умовах цифрової трансформації економіки. У системі бухгалтерського обліку інвентаризація посідає ключове місце як складова

методу обліку і водночас форма контролю за достовірністю облікових даних. Якщо під час поточного обстеження домінують методи фактичного контролю, то в межах тематичних перевірок застосовуються планово-нормативна й договірна інформація, а також дані бухгалтерського обліку, хронометражних спостережень та вибірових інвентаризацій цінностей [28]. Концептуальний підхід забезпечує комплексне охоплення усіх аспектів господарської діяльності й підвищує достовірність оцінки фактичного стану майна та зобов'язань. Необхідність вільного оперування інформацією про реальний стан справ стає однією з найважливіших умов ефективного функціонування підприємства в сучасному економічному середовищі.

Своєчасне отримання інформації про фактичний стан майна і реальність фінансових зобов'язань досягається завдяки первинному бухгалтерському спостереженню – процесу реєстрації даних, що безпосередньо отримуються під час вивчення об'єкта бухгалтерського обліку. Як зазначають сучасні дослідники, пізнавальні можливості спостереження визначають його основні функції: сприйняття фактів господарського життя, їх попередню класифікацію відповідно до наукових принципів облікової теорії, реєстрацію та порівняння зафіксованих показників. Саме на цьому етапі формується інформаційна база для подальшої перевірки достовірності даних бухгалтерського обліку.

Водночас документування господарських операцій і відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку не забезпечує повного охоплення всіх економічних процесів, що відбуваються у діяльності підприємства. Існують явища, які не піддаються щоденному документуванню в момент їх здійснення, зокрема випаровування, розпилення, всихання, недотримання умов зберігання, порушення правил транспортування або експлуатації, а також випадки розкрадання, псування, лому, бою тощо [6]. Наявність таких факторів спотворює реальні дані бухгалтерського балансу та фінансової звітності. Тому для забезпечення достовірності облікової інформації проводиться інвентаризація майна і фінансових зобов'язань, яка дозволяє узгодити облікові

показники з фактичними результатами господарської діяльності.

Термін «інвентаризація» походить із німецької мови, від слова *Inventar*, що означає перелік або опис майна. Як свідчать історичні джерела, поняття зазнало певної еволюції: у 1713 р. з'явився термін «інвентаріум», у 1743 р. – «інвентарій», а вже у 1797 р. – сучасне поняття «інвентаризація». Сьогодні цей термін означає не лише перелік майна, а комплексну процедуру його перевірки, оцінки та узгодження даних з обліковими записами.

Інвентаризація, будучи обов'язковим елементом системи бухгалтерського обліку, виконує роль невід'ємного доповнення до поточного документування господарських операцій. Проте серед науковців немає єдності щодо її статусу: одні, розглядають її як метод контролю, що полягає у перевірці й оцінці фактичної наявності об'єкта контролю шляхом спостереження, вимірювання та реєстрації з подальшим порівнянням отриманих даних з обліковими показниками; інші – як метод бухгалтерського обліку, що забезпечує узгодженість системи облікових даних із реальністю господарського процесу [1]. Сутність інвентаризації та її зміст наведено на рис. 1.2.

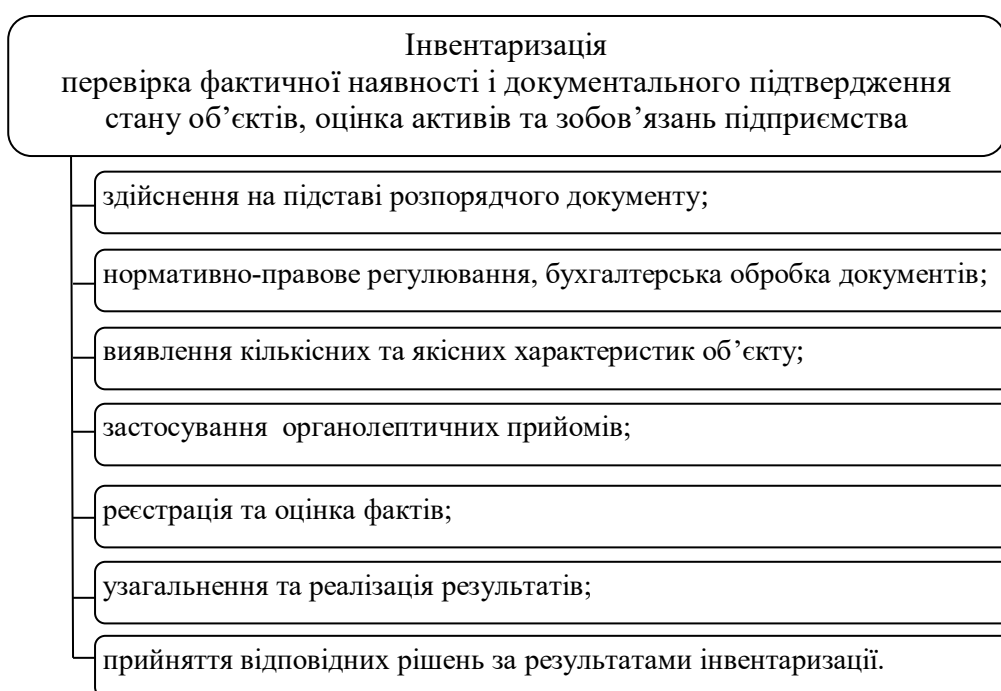

Рис. 1.2. Сутність та змістове навантаження поняття «інвентаризація»

Відтак інвентаризація є невід’ємним елементом бухгалтерського обліку, який забезпечує перевірку реальності господарських операцій, об’єктивність фінансових показників і достовірність звітності. Її роль у системі обліку і контролю полягає не лише у технічній перевірці наявності активів, а й у забезпеченні прозорості, підзвітності та ефективності управління майном підприємства.

У сучасних умовах цифровізації та автоматизації облікових процесів інвентаризація набуває нового концептуального змісту, перетворюючись на інструмент інтеграції фактичних і цифрових даних, що створює основу для якісного управлінського аналізу, забезпечення прозорості облікових процесів і стратегічного планування діяльності суб’єктів господарювання. Інвентаризації властивий комплекс господарсько-правових ознак, які визначають її місце у системі бухгалтерського обліку, фінансової звітності та внутрішнього контролю.

Річна інвентаризація є ключовим елементом облікового циклу, адже забезпечує перевірку фактичної наявності активів, достовірність облікових даних і правильність відображення фінансових результатів діяльності підприємства. Відповідно до Положення про інвентаризацію активів і зобов’язань (далі – Положення № 879), її основними завданнями є визначення фактичної наявності основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, коштів і цінних паперів; установлення лишків або нестач майна шляхом зіставлення фактичних і облікових даних; перевірка умов зберігання матеріальних і грошових активів; а також оцінка реальності відображення елементів активів і зобов’язань у балансі [50]. Такий комплекс процедур сприяє досягненню головної мети інвентаризації – забезпеченню достовірності бухгалтерського обліку, прозорості управлінських рішень і підвищенню довіри до фінансової звітності.

У науковій літературі інвентаризація розглядається як важливий методичний інструмент контролю. Так, О. Бондаренко [2] підкреслює, що

інвентаризація дозволяє виявити факти господарської діяльності, не зафіксовані в облікових документах, тим самим виступаючи необхідним доповненням до системи бухгалтерського обліку. Вона уточнює показники звітності, відображає фактичний стан активів і виявляє об'єкти, які з різних причин не були охоплені обліком, що підвищує достовірність і аналітичну цінність фінансової інформації.

Результати інвентаризації формуються шляхом порівняння фактичних і облікових даних, унаслідок чого можливі чотири типові ситуації:

- збіг фактичних і облікових залишків, що свідчить про належну організацію обліку та збереження майна;
- виявлення нестач, коли фактична наявність активів є меншою за облікові дані;
- фіксація лишків, коли фактична кількість або вартість активів перевищує облікові показники;
- встановлення пересортиці, коли виявлено взаємозалік лишків і нестач, що виникають унаслідок помилок у маркуванні або змішування однорідних цінностей [50].

Таким чином, інвентаризація постає не лише як формальна перевірка наявності активів, а як інтегрований інструмент управлінського контролю, що поєднує правові, організаційні та аналітичні механізми, спрямовані на зміцнення достовірності фінансової інформації, формування довіри до облікових даних і вдосконалення системи корпоративного управління підприємством.

У практиці ревізійної діяльності інвентаризація застосовується незалежно від причин її ініціювання і здебільшого має вибіркового характер, що пояснюється прагненням підвищити оперативність перевірки та зосередити увагу на ризикових об'єктах обліку. Вона використовується у випадках сумнівів щодо повноти оприбуткування матеріальних цінностей, достовірності кредиторської або дебіторської заборгованості, правильності

списання активів чи наявності прихованих втрат. Як зазначає О. Булгакова [6], результати інвентаризації мають доказове значення у межах ревізійних процедур, оскільки ґрунтуються не лише на документальних джерелах, а й на безпосередньому фактичному спостереженні, що підвищує рівень достовірності висновків контролю. Водночас, у науковій літературі немає усталеної класифікації видів інвентаризації, що свідчить про багатогранність цього процесу. Проаналізувавши підходи науковців, можна виокремити кілька базових критеріїв класифікації, рис. 1.3.

Рис. 1.3. Види інвентаризації [10]

Таке розмаїття форм і методів інвентаризації пояснюється її багатofункціональністю, адже вона одночасно поєднує елементи облікового спостереження, економічного контролю та управлінської аналітики. Інвентаризація здатна адаптуватися до специфіки діяльності підприємства,

його масштабів, рівня цифровізації обліку й управлінських потреб. Саме тому вона виступає невід’ємним інструментом забезпечення достовірності бухгалтерського обліку, фінансової прозорості та підзвітності. З огляду на це інвентаризація посідає ключове місце у системі сучасного економічного управління, оскільки інтегрує контрольні, аналітичні та оцінювальні процедури, спрямовані на моніторинг ефективності використання ресурсів і збереження активів підприємства. Кожен етап інвентаризації супроводжується складанням відповідних документів, що відображають її організаційно-методичну послідовність, рис. 1.4.

Рис. 1.4. Документування етапів інвентаризації

Проблематика організації процесу інвентаризації та її облікового відображення у діяльності суб'єктів господарювання залишається одним із найактуальніших напрямів наукових досліджень і практики бухгалтерського обліку, оскільки від якості проведення цієї процедури залежить достовірність фінансової звітності, ефективність системи внутрішнього контролю, рівень збереження активів та відповідальність управлінського персоналу. Постійна динаміка змін у сфері бухгалтерського законодавства зумовлює потребу в

оновленні методичних підходів до організації інвентаризації, що в умовах цифрової трансформації набуває принципово нового змісту. Зокрема, сучасна інвентаризація виходить за межі традиційного документального контролю й перетворюється на комплексну систему цифрового моніторингу, що поєднує технологічні, правові та управлінські аспекти облікової діяльності.

У цифровому середовищі нормативне забезпечення інвентаризації охоплює не лише класичні організаційно-методичні положення, а й питання електронного документообігу, застосування електронних цифрових підписів, автоматизованого формування інвентаризаційних відомостей, а також інтеграції даних у облікові системи підприємства. Використання електронних форм первинних документів, сканування, штрихкодування і контрольованість процесу, скорочує трудомісткість перевірок та підвищує їхню аналітичну цінність. Наразі інвентаризація поступово трансформується в інформаційно-аналітичний процес, що забезпечує повну інтеграцію фактичних і облікових даних у межах єдиної цифрової системи.

До основних нормативних документів, які регламентують інвентаризацію, належать Цивільний кодекси України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [58], національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку – НП(С)БО 9 «Запаси» [41], НП(С)БО 7 «Основні засоби» [39], НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [47], а також Методичні рекомендації з інвентаризації активів і зобов'язань. Аналіз чинної нормативно-правової бази дає підстави стверджувати, що інвентаризація виконує системоутворюючу функцію в обліковій системі, забезпечуючи достовірність фінансової інформації, перевірку реальності активів і зобов'язань та формування повної управлінської інформації. Вона не обмежується технічними процедурами звіряння фактичних і облікових даних, а виступає методологічною основою забезпечення цілісності облікового процесу, посилення персональної відповідальності матеріально відповідальних осіб і розвитку корпоративної культури фінансової прозорості.

Результати інвентаризації мають стратегічне значення для управління підприємством, оскільки є базою для аналітичних оцінок ефективності використання ресурсів, формування управлінських звітів, оцінки ризиків і прийняття обґрунтованих рішень. У контексті стратегічного менеджменту інвентаризаційні дані дозволяють удосконалити політику збереження майна, виявити неефективні напрями діяльності, оптимізувати логістичні та фінансові потоки.

У добу цифрової трансформації роль інвентаризації зростає, адже саме від точності її результатів залежить достовірність аналітичних показників, що формуються у середовищі автоматизованих облікових систем. Використання інтелектуальних технологій (блокчейн-платформ, тощо) підвищує рівень об'єктивності контролю, знижує ризик помилок та зловживань, забезпечує прозорість руху матеріальних цінностей і створює інформаційну основу для ефективного корпоративного управління. Усе це свідчить про трансформацію інвентаризації з технічної процедури в ключовий елемент системи стратегічного контролю та цифрового управління підприємством.

Інвентаризація є одним із ключових елементів методу бухгалтерського обліку, який забезпечує достовірність фінансової звітності, зміцнення внутрішньогосподарського контролю та ефективне управління активами підприємства [76]. У сільськогосподарських підприємствах вона виконує особливо вагомую функцію, оскільки дозволяє виявляти розбіжності між обліковими та фактичними даними, уточнювати реальний склад, стан і вартість майна, здійснювати контроль за використанням земельних ресурсів, а також забезпечувати достовірність інформації під час реорганізації господарств, оцінки активів і власного капіталу. Інвентаризаційні процедури створюють умови для здійснення контролю з боку власників щодо збереження переданого в оренду або безоплатне користування майна, сприяють підвищенню рівня фінансової дисципліни та формуванню обґрунтованої управлінської інформації.

Інвентаризація формує інформаційну базу для перегляду облікових оцінок, проведення переоцінки активів, визначення випадків зменшення їх корисності, а також прийняття управлінських рішень на основі достовірних показників. У діяльності сільськогосподарських підприємств вона набуває додаткового значення, оскільки дозволяє контролювати наявність і стан біологічних активів, посівів, тварин, кормів, добрив, насіння, а також технічних засобів і виробничого устаткування, що безпосередньо задіяні у виробничому процесі. Така перевірка забезпечує можливість об'єктивної оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів і формування реалістичних управлінських рішень щодо оптимізації виробничої діяльності.

Згідно з вимогами Положення 879, проведення інвентаризації ініціюється керівником підприємства шляхом видання наказу або розпорядження, яким визначаються об'єкти перевірки, строки, періодичність і склад інвентаризаційної комісії. До її складу обов'язково входять представники апарату управління, бухгалтерської служби (або аудиторської фірми, централізованої бухгалтерії), а також фахівці, які добре обізнані з особливостями об'єкта перевірки – інженери, технологи, економісти, бухгалтери. За рішенням керівника до складу комісії можуть бути включені члени ревізійної комісії, а у разі значного обсягу робіт створюються додаткові робочі комісії для безпосереднього проведення інвентаризації на місцях.

Очолює інвентаризаційну комісію, як правило, керівник підприємства або його заступник, керівник структурного підрозділу чи головний бухгалтер. При цьому законодавство забороняє призначати головою комісії одну й ту саму особу для перевірки активів, що перебувають на відповідальному зберіганні у тих самих матеріально відповідальних осіб, два роки поспіль. Матеріально відповідальні особи не можуть входити до складу комісії, проте вони обов'язково присутні під час інвентаризації, підтверджуючи своїми підписами в описах факт здачі всіх прибуткових і видаткових документів, правильність оприбуткування та списання матеріальних цінностей. У випадку

виявлення нестачі або псування вони подають письмові пояснення.

Інвентаризація здійснюється повним складом комісії та у присутності матеріально відповідальних осіб. У разі відсутності окремого члена комісії керівник зобов'язаний видати розпорядчий документ про його заміну [50]. Усі члени комісії несуть відповідальність за повноту, точність і достовірність внесених до інвентаризаційних описів даних. Річна інвентаризація має бути суцільною та охоплювати всі активи й зобов'язання підприємства, включно з тими, що передані в оренду, перебувають у ремонті, на реконструкції, консервації або обліковуються на позабалансових рахунках.

Пунктом 10 р. I Положення № 879 визначено, що річна інвентаризація проводиться у тримісячний період до складання річного балансу – з 1 жовтня до 31 грудня. Для окремих активів встановлено спеціальні строки: два місяці до дати балансу – для незавершених капітальних інвестицій, фінансових інвестицій, коштів цільового фінансування; один раз на три роки – для земельних ділянок, будівель, споруд, інвентарю (за умови щорічної перевірки не менше 30 % таких об'єктів); до моменту тимчасового вибуття – для основних засобів або матеріальних цінностей, що на дату інвентаризації перебувають поза підприємством [50].

Для сільськогосподарських підприємств передбачено специфічні строки проведення інвентаризації, визначені Методичними рекомендаціями: станом на 1 листопада – для незавершеного виробництва в рослинництві; не пізніше 1 грудня – для готової сільськогосподарської продукції, насіння, кормів, добрив і засобів захисту рослин; на 31 грудня – для тварин, напівфабрикатів, допоміжних і промислових виробництв; у IV кварталі – для плодів розсадників і насаджень [50]. Зазначений підхід враховує сезонний характер аграрного виробництва та дозволяє забезпечити реальність і точність облікових показників у фінансовій звітності.

Узагальнюючи, слід підкреслити, що інвентаризація виступає не лише процедурою звіряння фактичної наявності активів із даними бухгалтерського

обліку, а й дієвим методом фактичного контролю, спрямованим на забезпечення ефективного функціонування складського господарства, збереження матеріальних і нематеріальних активів, підвищення рівня фінансової дисципліни та достовірності облікових даних [2]. Її проведення регламентується внутрішніми управлінськими документами підприємства, зокрема наказом керівника, яким визначаються об'єкти, строки, періодичність і порядок проведення перевірки, а також формується компетентна інвентаризаційна комісія, відповідальна за достовірність результатів. Дотримання встановлених процедур забезпечує належну організацію облікового процесу, узгодженість дій учасників і документальну підтвердженість результатів перевірки. Перелік нормативних документів, які регулюють засади проведення інвентаризації, додаток А.

Таким чином, інвентаризація у сучасних умовах набуває статусу не лише традиційного елементу методу бухгалтерського обліку, а й інструменту корпоративного управління, який сприяє підвищенню фінансової безпеки, прозорості господарських операцій та збереженню майнових прав підприємства. У поєднанні з цифровими технологіями вона забезпечує об'єктивність фінансової інформації, своєчасне реагування на ризики, формування довіри до звітності та зростання економічної стійкості аграрного суб'єкта господарювання.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Сучасна наукова дискусія з проблем інвентаризації акцентує трансформацію цього інструменту від суто формальної звірки до багатофункціонального елемента системи внутрішнього контролю та управління активами, що інтегрує облікові, аналітичні й контролювальні функції в умовах цифрової економіки. Зокрема, дослідження О. Височан [7]

підтверджують, що впровадження цифрових рішень – електронних реєстрів, мобільних додатків, сканерів та хмарних платформ – дозволяє суттєво знизити трудомісткість інвентаризаційних процедур, підвищити оперативність і точність отримуваної інформації та мінімізувати вплив людського фактора на результати перевірок. Паралельно, порівняльний аналіз Н. Голуб [12] демонструє переваги інтеграції ERP-систем у практику підприємств: автоматизація формування інвентаризаційних описів і звітів підвищує прозорість операцій, скорочує часові витрати і робить можливим оперативний контроль у режимі реального часу, що особливо важливо при інтенсивних товарообігах. Правовий і процедурний контекст інвентаризації досліджено А. Смирновою, яка виокремлює проблеми застосування Положення № 879 [50] у практиці, недоліки документального оформлення результатів та обґрунтовує необхідність переходу до електронного документообігу і стандартизованих алгоритмів фіксації результатів інвентаризацій для підвищення їхньої легітимності й обороту доказової бази при взаємодії з контролюючими органами. Низка робіт наголошує також на нематеріальному аспекті інвентаризації: Н. Ткачук [68] підкреслює її роль у формуванні культури фінансової відповідальності на підприємстві – регулярні та раптові інвентаризації підвищують облікову дисципліну, запобігають зловживанням і зміцнюють довіру до фінансової звітності. Для агросектора важливі емпіричні висновки Т. Радіної [63] яка демонструє, що цифровізація контрольних та облікових процесів у сільськогосподарських підприємствах значно зменшує ризики втрат, підвищує якість аналітичних даних і створює передумови для впровадження ефективних систем ризик-менеджменту на базі цифрових показників. Основні підходи до вдосконалення процесу інвентаризації в наукових дослідженнях наведено у табл. 1.1.

Узагальнення вказаних напрацювань дозволяє виділити кілька ключових напрямів подальших досліджень і практичних удосконалень: стандартизація електронних процедур інвентаризації з урахуванням вимог

Положення № 879 [50] та нормативно-правової практики, розроблення методик інтеграції даних із рівнемірів та мобільних застосунків для забезпечення звірки в реальному часі, формування алгоритмів дистанційної інвентаризації з відеофіксацією у надзвичайних умовах (включно з воєнним станом), а також посилення освітньої складової – підготовки фахівців, здатних поєднувати класичні методи інвентаризації з ІТ-інструментами та аналітикою ризиків.

Таблиця 1.1

**Основні підходи до вдосконалення процесу інвентаризації
в наукових дослідженнях**

Автор(и)	Рік	Ключові ідеї та результати
О. Височан [7]	2024	Проаналізовано вплив воєнних ризиків на організацію інвентаризації; обґрунтовано необхідність використання ІТ-рішень для мінімізації помилок і прискорення перевірок в умовах обмеженого доступу до активів.
І. Дем'яненко [14]	2025	Досліджено нормативно-правові аспекти проведення інвентаризації; запропоновано алгоритм документального оформлення та контролю компенсації збитків.
Н. Ткачук [68]	2023	Визначено інвентаризацію як елемент внутрішнього контролю; акцентовано увагу на відповідальності матеріально-відповідальних осіб та достовірності фінансової звітності.
Н. Мезенцева [31], Л. Сидорчук [65]	2024	Розглянуто цифровізацію процесів обліку й контролю в аграрному секторі; підкреслено значення автоматизації для зменшення ризиків зловживань і втрат.

Сукупність цих наукових і практичних підходів створює методологічну базу для модернізації інвентаризаційної практики, забезпечуючи перехід від паперового обліку до цифрово-орієнтованої системи контролю, що підвищує достовірність фінансової інформації та захищає підприємство від операційних і репутаційних ризиків.

В умовах воєнного стану інвентаризація набуває особливої ваги як ключовий інструмент внутрішнього контролю, управління активами та підтвердження достовірності облікових даних [7]. Вона виконує не лише контрольну функцію, а й стає важливим елементом забезпечення фінансової стабільності, правової захищеності та управлінської гнучкості підприємств в

умовах високого рівня ризиків, невизначеності, можливих втрат майна й порушення логістичних та виробничих ланцюгів.

Особливу увагу в сучасній практиці привертають ситуації, пов'язані з переданням активів Збройним Силам України, іншим військовим формуванням чи державним органам. У таких випадках ключове значення має документальне підтвердження кожної операції актом приймання-передачі, який фіксує власника, технічний стан, залишкову вартість та інші характеристики активів, що забезпечує можливість їх однозначної ідентифікації й відображення в бухгалтерському обліку. Це дозволяє гарантувати прозорість операцій і підтвердити законність використання майна. Не менш важливим напрямом є проведення інвентаризації у випадках зміни або звільнення матеріально відповідальних осіб [7]. Така перевірка проводиться у день приймання-передачі справ, що дає змогу зберегти безперервність контролю, дотримати принципу персоніфікованої відповідальності та своєчасно зафіксувати стан активів. Передача майна новопризначеній особі супроводжується укладенням договору про повну матеріальну відповідальність, який може бути оформлений і в дистанційній формі за умови віддаленого виконання трудових обов'язків.

В умовах кадрового дефіциту або тимчасової неможливості створення повноцінних комісій допускається проведення інвентаризації безпосередньо керівником підприємства із залученням фахівців на умовах цивільно-правових договорів. При цьому матеріально відповідальні особи не можуть входити до складу комісії, що забезпечує об'єктивність перевірки та виключає конфлікт інтересів [72]. Одним із інноваційних напрямів сучасної практики є використання дистанційних і відеофіксованих форм інвентаризації, зумовлене неможливістю фізичної присутності членів комісії внаслідок евакуації, поранення чи перебування за межами країни. Хоча законодавство поки не передбачає чіткої регламентації таких процедур, воно не містить і заборони на їх застосування, що відкриває можливості для внутрішнього нормативного

врегулювання на рівні підприємства. Доцільним є внесення змін до внутрішнього положення про інвентаризацію із визначенням порядку дистанційного проведення перевірки, прав та обов'язків учасників, вимог до технічних засобів, процедури відеофіксації та збереження електронних документів як офіційних підтверджень результатів інвентаризації.

Окремий практичний аспект становить інвентаризація, ініційована органами податкового контролю [69]. У період дії воєнного стану податкові органи мають право здійснювати перевірки фактичної наявності активів, основних засобів, грошових коштів та зобов'язань незалежно від планових термінів проведення річної інвентаризації. Результати таких перевірок оформлюються відповідними актами і довідками, що подаються до податкової служби, підтверджуючи достовірність податкових даних та правомірність облікових показників навіть за умов надзвичайних обставин. Таким чином, інвентаризація у воєнний час трансформується із суто контрольного інструмента в багатофункціональний елемент системи управління підприємством, який поєднує контрольні, правові, організаційні та комунікаційні функції. Її ефективність визначається здатністю суб'єктів господарювання інтегрувати традиційні методи бухгалтерського обліку з інноваційними рішеннями, що включають дистанційний контроль, цифрову ідентифікацію активів, відеофіксацію процесів і автоматизоване відображення результатів у системах бухгалтерського обліку. У підсумку інвентаризація в умовах воєнного стану виконує системоутворюючу роль у забезпеченні фінансової стійкості, прозорості управлінських процесів, економічної безпеки та достовірності фінансової звітності, формуючи надійне підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у складних соціально-економічних умовах.

Наукові вирішення проблеми інвентаризації у системі бухгалтерського обліку полягають у формуванні нового методологічного підходу до її організації та проведення, що базується на інтеграції традиційних облікових

принципів із сучасними цифровими технологіями контролю та аналітики. По-перше, науково обґрунтовано необхідність переходу від документально-паперової моделі інвентаризації до автоматизованих обліково-контрольних систем, які використовують електронні бази даних, що забезпечує оперативність перевірки, зниження трудомісткості процедур і підвищення достовірності результатів. По-друге, розв'язання проблеми інформаційної роз'єднаності облікових процесів пропонується через створення єдиної цифрової платформи управління активами, інтегрованої з бухгалтерськими програмами, що уможливорює автоматичне формування інвентаризаційних описів, звіряння фактичних і облікових залишків у режимі реального часу. По-третє, розроблено концепцію ризик-орієнтованого підходу до проведення інвентаризації, який передбачає визначення критичних зон контролю (запаси, незавершене виробництво) та концентрацію ресурсів комісії на об'єктах із найбільшою ймовірністю втрат. Це сприяє підвищенню ефективності контрольних процедур і скороченню витрат часу на перевірки. По-четверте, науково доведено доцільність використання аналітичних інструментів штучного інтелекту та машинного навчання для оброблення результатів інвентаризації, що забезпечує можливість прогнозування відхилень, виявлення аномалій у русі матеріальних цінностей і формування рекомендацій для управлінських рішень.

Загалом, вирішення проблеми інвентаризації полягає у переході від формально-документального до аналітико-управлінського типу контролю, який поєднує методи бухгалтерського обліку, цифрової аналітики й корпоративного управління. Це відкриває нові можливості для підвищення фінансової прозорості, зміцнення внутрішнього контролю та забезпечення сталого функціонування підприємства в умовах цифрової економіки.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Підприємство засноване 19 вересня 2001 року та функціонує у формі приватного підприємства. Географічне розташування підприємства є сприятливим для розвитку сільськогосподарського виробництва, адже Полтавський регіон характеризується високою родючістю ґрунтів, розвиненою інфраструктурою, сприятливими кліматичними умовами та близькістю до ринків збуту, що створює передумови для стабільного функціонування підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Основним видом діяльності Підприємства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур та насіння олійних культур (КВЕД 01.11). Це зумовлює спеціалізацію господарства на виробництві стратегічно важливої для аграрного сектору продукції, яка має високий попит на внутрішньому й зовнішньому ринках. Паралельно підприємство здійснює низку допоміжних і суміжних видів діяльності: розведення овець і кіз (КВЕД 01.45), розведення свиней (КВЕД 01.46), допоміжну діяльність у рослинництві (КВЕД 01.61), оптову торгівлю м'ясом і м'ясними продуктами (КВЕД 46.32) та роздрібну торгівлю м'ясом (КВЕД 47.22). Така диверсифікація напрямів діяльності дозволяє ефективно поєднувати рослинництво і тваринництво, формуючи замкнутий цикл виробництва та зменшуючи ризики, пов'язані зі сезонністю сільськогосподарського виробництва.

Організаційна структура Підприємства характеризується централізованим управлінням і чітким функціональним розподілом між адміністративно-управлінськими, виробничими, бухгалтерськими та

допоміжними підрозділами. Керівництво підприємством здійснює директор, який відповідає за стратегічне планування, контроль за виконанням виробничих завдань, фінансову стабільність і взаємодію з контрагентами. Засновник і кінцевий бенефіціар, власник володіє 100 % часткою статутного капіталу в розмірі 10000 грн. Концентрація власності забезпечує єдність управлінських рішень, чіткість підзвітності та оперативність реагування на зміни внутрішнього й зовнішнього середовища.

Підприємство зареєстроване як платник податку на додану вартість, що підтверджує його офіційний статус суб'єкта господарювання, який працює у правовому полі та бере участь у системі безготівкових розрахунків. Система оподаткування Підприємства відповідає чинним вимогам податкового законодавства України та може передбачати сплату податку на прибуток або функціонування на спрощеній системі (четверта група єдиного податку), що є доцільним для аграрних підприємств з огляду на сезонність виробництва, динаміку витрат і доходів, а також можливість раціонального планування фінансових потоків.

Фінансовий стан підприємства можна охарактеризувати як відносно стабільний. Багаторічний досвід діяльності, наявність власної матеріально-технічної бази, земельних ресурсів і налагоджені виробничі процеси свідчать про здатність господарства підтримувати фінансову стійкість навіть за умов коливань аграрного ринку. Разом із тим, аналіз відкритих даних свідчить про наявність низки судових згадок, що може бути пов'язано з орендними, податковими або комерційними спорами, характерними для підприємств реального сектору економіки. Це підкреслює важливість посилення внутрішнього контролю, юридичного супроводу господарських операцій і вдосконалення ризик-менеджменту.

Отже, Підприємство є типовим представником середніх аграрних підприємств Полтавського регіону зі змішаним типом виробництва, поєднанням рослинництва, тваринництва й торговельної діяльності.

Підприємство має чітку організаційну структуру, стабільну систему управління, відповідає вимогам законодавства у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування, а також володіє потенціалом для розвитку в умовах цифровізації, екологізації виробництва й поглиблення інтеграції в регіональні агропродовольчі кластери.

Бухгалтерський облік є невід'ємною складовою системи управління підприємством, оскільки виконує функцію інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Його сутність полягає у формуванні достовірної, повної та релевантної інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів, що забезпечує підвищення ефективності управління господарською діяльністю. Рівень організації облікового процесу визначає своєчасність, точність і аналітичну цінність облікових даних, а отже, безпосередньо впливає на якість управлінських рішень. Раціональна організація бухгалтерського обліку узгоджується із загальними цілями управління підприємством і спрямовується на забезпечення фінансової прозорості, контролю за ресурсами та збереженням активів.

У господарській діяльності Підприємства актуалізується необхідність постійного вдосконалення облікової політики як ключового інструмента реалізації принципів бухгалтерського обліку відповідно до сучасних нормативно-правових вимог. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» № 2164-VIII від 05.10.2017 р. [56] не лише визначає загальні правила ведення бухгалтерського обліку, а й надає підприємствам право самостійно формувати власну облікову політику, враховуючи особливості їх виробничо-господарської діяльності. Відповідно до чинного законодавства, облікова політика підприємства розглядається як сукупність принципів, методів і процедур, що регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, забезпечуючи єдність методологічних підходів до відображення господарських операцій.

У Наказі про облікову політику Підприємства визначено ключові елементи організації інвентаризаційної роботи, що регламентують порядок проведення перевірки активів, зобов'язань і власного капіталу. Елементи Наказу Про облікову політику Підприємства у частині організації інвентаризаційної роботи наведено на рис. 2.1.

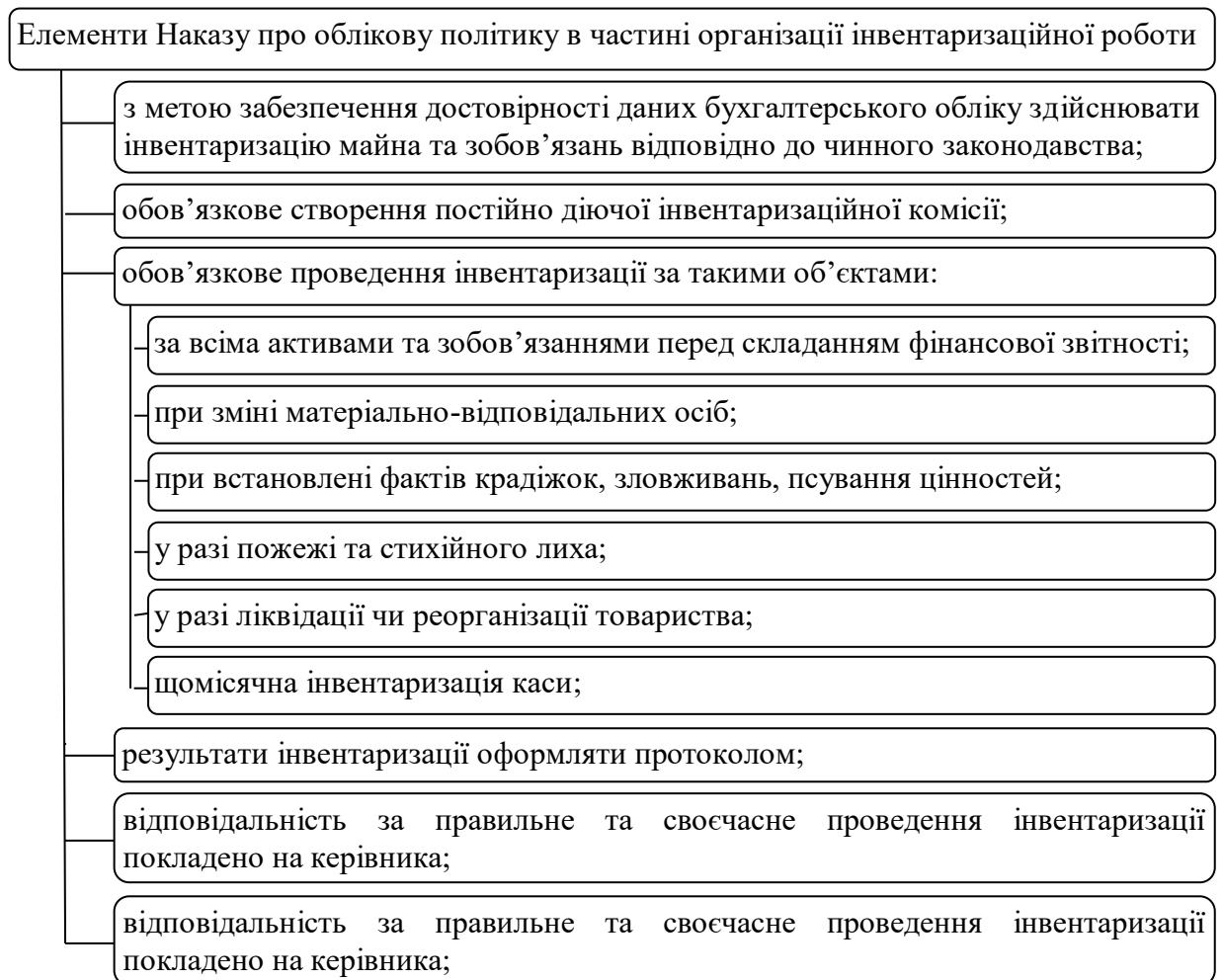

Рис. 2.1. Елементи Наказу Про облікову політику Підприємство у частині організації інвентаризаційної роботи

Водночас аналіз його змісту засвідчує доцільність розширення нормативного документа рядом уточнень, спрямованих на підвищення ефективності облікової системи. Зокрема, доцільно передбачити встановлення персональної відповідальності посадових осіб за невиконання вимог щодо

проведення обов'язкової інвентаризації, деталізацію порядку відображення у бухгалтерському обліку результатів перевірки, включно з обліком виявлених нестач, надлишків і порядком їх оподаткування, а також чітку регламентацію процедур інвентаризації витрат і доходів майбутніх періодів.

Реалізація запропонованих змін забезпечить підвищення якості організації інвентаризаційного процесу, посилить внутрішній контроль і сприятиме збереженню активів підприємства. Удосконалена облікова політика сприятиме підвищенню достовірності бухгалтерських даних, прозорості фінансової звітності та зміцненню фінансової дисципліни, що підвищить рівень економічної безпеки підприємства й адаптивність до змін зовнішнього середовища.

Організація інвентаризаційної роботи у Підприємстві має системний, безперервний і контрольний характер, що забезпечується діяльністю постійно діючої інвентаризаційної комісії. Її функції охоплюють профілактику порушень у сфері збереження матеріальних цінностей, контроль за дотриманням правил обліку й зберігання активів, розроблення графіків проведення інвентаризацій, підготовку персоналу та здійснення вибіркового перевірок правильності процедур. Комісія також здійснює аналітичну оцінку результатів інвентаризації, визначає обґрунтованість виявлених відхилень, розглядає пояснення матеріально відповідальних осіб і розробляє пропозиції щодо усунення порушень. Таким чином, інвентаризація в Підприємство виконує не лише обліково-контрольну, а й управлінську функцію, забезпечуючи достовірність фінансової інформації, підвищення рівня управлінської відповідальності та ефективність внутрішньогосподарського контролю.

У процесі інвентаризації Підприємство здійснює фактичну перевірку наявності та стану основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, цінних паперів і дебіторської заборгованості, а також оцінює умови їхнього зберігання й ефективність

використання. Така діяльність виконує не лише контрольну, а й аналітичну функцію, оскільки дозволяє своєчасно виявляти відхилення, оптимізувати управління матеріальними ресурсами, запобігати втратам і формувати достовірну інформаційну основу для прийняття управлінських рішень. Це сприяє зміцненню фінансової стабільності підприємства, підвищенню прозорості облікових процедур і відповідності вимогам сучасної системи внутрішнього контролю в аграрному секторі.

Відповідно до п. 7 р. І Положення № 879, встановлено строки та обсяги проведення обов'язкових інвентаризацій, що визначають періодичність і повноту перевірки фактичної наявності активів та зобов'язань підприємства. Дотримання цих положень забезпечує достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також формує основу для своєчасного виявлення ризиків і прийняття обґрунтованих управлінських рішень, враховуючи специфіку діяльності та особливості організації Підприємства, додаток Б.

Обов'язкова інвентаризація активів і зобов'язань у Підприємство здійснюється перед складанням річної фінансової звітності – у період з 1 жовтня до 31 грудня звітного року. Окреслений підхід гарантує актуальність і достовірність облікових даних, що формують основу річних фінансових показників підприємства. Для окремих груп активів і зобов'язань законодавством визначено спеціальні строки проведення інвентаризації, зумовлені специфікою їх використання, зберігання чи обліку. Дотримання цих строків є ключовою умовою забезпечення збереження майна, контролю за станом розрахунків і підвищення достовірності фінансової звітності, що в цілому зміцнює систему внутрішнього контролю підприємства. Таким чином, інвентаризація у Підприємство набуває стратегічного значення, перетворюючись на ефективний інструмент управлінського контролю, аналітичного забезпечення та підтвердження достовірності фінансової звітності.

2.2. Методика інвентаризації активів та заборгованості з розрахунків

Інвентаризація активів і зобов'язань Підприємства є важливим складником системи внутрішнього контролю та забезпечення достовірності бухгалтерського обліку.

Основними завданнями інвентаризації є забезпечення зіставлення облікових даних із фактичним станом активів та зобов'язань Підприємство. Зокрема, до них належить:

- визначення фактичної наявності активів, цінних паперів, грошових документів і незавершеного виробництва, що дає змогу перевірити відповідність між бухгалтерським обліком і реальним станом майна;
- встановлення надлишків або нестач товарно-матеріальних цінностей та грошових коштів шляхом порівняння фактичних і облікових даних, що сприяє виявленню помилок, зловживань або несанкціонованих витрат;
- ідентифікація матеріальних цінностей, які втратили споживчі властивості, морально застаріли або не використовуються в господарській діяльності, що уможливорює оптимізувати структуру активів підприємства;
- перевірка умов зберігання матеріальних і грошових ресурсів, правил експлуатації основних засобів, дотримання встановлених процедур щодо їх обліку та збереження;
- уточнення реальної вартості активів, зарахованих на баланс, включаючи необоротні активи, фінансові інвестиції, цінні папери, готівку, кошти на рахунках, у дорозі, а також дебіторську і кредиторську заборгованість.

У Підприємстві перед складанням річної фінансової звітності здійснюється суцільна інвентаризація, яка охоплює всі активи підприємства, незалежно від місця їх розташування [50]. У Підприємстві створено належну внутрішню нормативну базу для проведення інвентаризації, що відповідає

вимогам чинного законодавства України та забезпечує належну організацію контролю за збереженням активів підприємства. На підприємстві діє Положення про інвентаризацію, у якому визначено загальні принципи, порядок, строки та періодичність проведення інвентаризацій різних груп активів і зобов'язань. У разі потреби окремі положення конкретизуються в Наказі про облікову політику Підприємство, що регламентує частоту й строки інвентаризації об'єктів, для яких допускається проведення перевірки не частіше ніж один раз на три роки (зокрема будівель, споруд, земельних ділянок, іншої нерухомості).

Відповідно до внутрішніх регламентів підприємства, персональний склад постійної (головної) інвентаризаційної комісії затверджено наказом керівника. До складу комісії входять представники адміністрації, бухгалтерії, технологічної та економічної служб, фахівці, які володіють необхідними знаннями про об'єкти інвентаризації, а також члени ревізійної комісії (за наявності). МВО не включаються до складу комісії. Головою комісії призначено керівника підприємства. Крім того, у Підприємстві формуються робочі інвентаризаційні комісії, які здійснюють перевірку активів за окремими структурними підрозділами, відділеннями або напрямками діяльності. До складу таких комісій можуть залучатися члени головної комісії. Для забезпечення об'єктивності перевірки встановлено, що один і той самий працівник не може очолювати робочу комісію для інвентаризації активів, що перебувають у відповідальному зберіганні у тих самих осіб, протягом двох років поспіль (згідно з п. 2.4 р. II Положення №879) [50].

У Підприємстві Наказ про проведення інвентаризації є основним організаційно-розпорядчим документом, який визначає порядок, строки та перелік об'єктів перевірки. Оптимальним рішенням для підприємства визначено проведення інвентаризації станом на останній день звітного періоду, наприклад 30 листопада 2025 року. Інвентаризація може розпочинатися у листопаді, без обов'язкового дотримання жовтневих

термінів, що забезпечує гнучкість організації цього процесу. У наказі також затверджується склад інвентаризаційної комісії, при цьому може бути зазначено постійно діючу комісію чи робочі групи, створені окремим розпорядчим документом. Крім того, у наказі визначається дата передачі протоколу щорічної інвентаризації керівнику підприємства. Відповідно до ч. 1 р. IV Положення № 879, керівник зобов'язаний підписати протокол не пізніше ніж через п'ять робочих днів після завершення річної інвентаризації. Такий порядок сприяє дотриманню строків документального оформлення результатів перевірки та забезпечує контроль за своєчасним відображенням інвентаризаційних результатів у бухгалтерському обліку Підприємство.

У Підприємство обов'язковим елементом підготовки до інвентаризації є отримання розписки від МВО. У розписці зазначається, що відповідальна особа здала до бухгалтерії всі прибуткові та видаткові документи, а також підтверджується, що всі прийняті цінності оприбутковані, а ті, що вибули, належним чином списані. Ця процедура поширюється на всі об'єкти обліку – касові кошти, товарно-матеріальні цінності, основні засоби, інші активи підприємства, що дозволяє забезпечити повноту облікових даних та створює підґрунтя для об'єктивного проведення інвентаризації. Розписка виконує також контрольну і превентивну функції, запобігаючи можливим зловживанням з боку матеріально відповідальних осіб. Завдяки її наявності унеможливорюються ситуації, коли після проведення інвентаризації працівники можуть стверджувати, що не всі документи були здані або оформлені, чи не всі активи відображені в обліку.

Порядок проведення інвентаризації грошових коштів і документів суворой звітності у Підприємстві здійснюється відповідно до вимог Положення № 879 [50]. Організація процесу в Підприємстві включає видання Наказу про проведення інвентаризації (додаток В), отримання розписки від касира (додаток Г). У процесі проведення інвентаризації безготівкових грошових коштів на Підприємстві, бухгалтерія забезпечує надання актуальних

даних про залишки на рахунках у банківських установах. Для цього формується роздруківка з комп'ютерної бухгалтерської програми за рахунком 31 «Рахунки в банках» із детальним розподілом за відповідними субрахунками, що дозволяє отримати повну інформацію про рух і наявність коштів. Додатково підприємство запитує у банку офіційну виписку з рахунку, яку можна отримати як безпосередньо у відділенні, так і за допомогою системи «Клієнт-Банк». Ця виписка є підтвердним документом, що надає можливість встановити стан рахунку – активний чи заблокований, а також визначити фактичну суму коштів у національній або іноземній валюті, що перебувають на рахунку Підприємство на дату інвентаризації.

У процесі проведення інвентаризації на Підприємстві здійснюється перевірка наявності і дотримання встановлених вимог щодо ведення готівкових операцій. Зокрема, здійснюється перевірка фактичної наявності готівки в касі та відповідності її встановленому ліміту залишку готівки. Аналізується правильність ведення касової книги, оформлення прибуткових і видаткових касових ордерів, а також повноту відображення операцій у книзі обліку розрахункових операцій. Окрім того, перевіряється дотримання граничної суми готівкових розрахунків і правильність використання підзвітних коштів відповідно до чинних нормативно-правових актів.

Під час проведення інвентаризації на Підприємстві особливу увагу приділяється перевірці стану аналітичного та синтетичного обліку за відповідними субрахунками. Зокрема, детально проаналізовано залишки та рух коштів на субрахунку 301 «Готівка в національній валюті», що відображає фактичну наявність готівки в касі підприємства; субрахунку 302 «Готівка в іноземній валюті» – для контролю за обігом та залишками валютних коштів; а також субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» – для перевірки обґрунтованості виданих і невідшкодованих сум підзвітних коштів. Результати звірки мають підтвердити достовірність даних бухгалтерського обліку та їх відповідність первинним документам.

Інвентаризація запасів на Підприємстві здійснюється відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» [41] та у відповідності до вимог Положення № 879 [50] із метою встановлення фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей і відповідності їх даним бухгалтерського обліку. Процедура передбачає складання інвентаризаційного опису, звіряльної відомості та протоколу комісії, що відображає причини виявлених відхилень і пропозиції щодо їх урегулювання. Затвердження результатів інвентаризації керівником і видання відповідного наказу забезпечують своєчасне коригування облікових даних, стягнення нестач або оприбуткування надлишків. Дотримання зазначеного порядку сприяє зміцненню внутрішнього контролю, підвищенню достовірності фінансової звітності, ефективності управління активами та запобіганню зловживанням у сфері зберігання матеріальних цінностей і грошових коштів.

Документування процесу інвентаризації основних засобів у Підприємство здійснюється відповідно до чинних нормативних вимог і спрямоване на забезпечення достовірності облікових даних, збереження активів та підвищення ефективності внутрішнього контролю. Процедура передбачає поетапне оформлення відповідних документів, що підтверджують результати перевірки, встановлюють розбіжності між фактичними та обліковими даними й визначають порядок їх врегулювання.

На першому етапі складається інвентаризаційний опис основних засобів, у якому відображається фактична кількість, технічні характеристики, інвентарні номери, первісна чи переоцінена вартість, сума зносу та інші облікові параметри активів. Наступним етапом є оформлення протоколу інвентаризаційної комісії, де фіксуються виявлені розбіжності, причини їх виникнення та пропозиції щодо їх усунення. Після погодження результатів інвентаризації керівник підприємства затверджує протокол у п'ятиденний термін з моменту завершення перевірки. На підставі цього документа видається Наказ про врегулювання інвентаризаційних різниць, у якому

зазначаються заходи з відображення результатів у бухгалтерському обліку, порядок оприбуткування надлишків, списання нестач і визначення відповідальності матеріально відповідальних осіб.

Одиницею обліку основних засобів є окремий інвентарний об'єкт, що дозволяє забезпечити системність контролю за його використанням і станом. З метою збереження основних засобів кожному об'єкту присвоюється інвентарний номер, який закріплюється безпосередньо на предметі за допомогою металевого жетону, фарбового маркування чи таврування. Обраний підхід сприяє ідентифікації об'єктів, запобігає їх несанкціонованому вибуттю та забезпечує підвищення рівня прозорості й достовірності облікової інформації.

У Підприємстві під час проведення інвентаризації розрахунків здійснюється звірка взаємних зобов'язань із контрагентами з метою підтвердження їх реальності та достовірності. Дебіторам передаються виписки з аналітичних рахунків, у яких відображено стан заборгованості на дату інвентаризації. Ці виписки подаються інвентаризаційній комісії для перевірки правильності відображення розрахунків та підтвердження їх обґрунтованості. Формування виписок здійснюється на підставі Акта звіряння розрахунків. Оскільки уніфікованої форми цього документа чинним законодавством не встановлено, підприємство використовує власноруч розроблений зразок. Отримані від кредиторів акти звіряння або виписки перевіряються, підтверджуються або, у разі виявлення розбіжностей, супроводжуються обґрунтованими запереченнями. Такий порядок дій забезпечує достовірність інформації про взаєморозрахунки та підвищує аналітичну обґрунтованість облікових даних Підприємство.

2.3. Документування процесу та результатів інвентаризації

У Підприємстві інвентаризаційний опис є основним документом, що фіксує фактичний стан, наявність і оцінку активів підприємства, а також тих цінностей, які обліковуються поза балансом. Його складання є необхідною умовою забезпечення достовірності бухгалтерського обліку, контролю за збереженням майна та правильністю відображення господарських операцій.

Основна мета інвентаризаційного опису полягає у підтвердженні реальної наявності активів, встановленні їх фактичного стану, відповідності даним бухгалтерського обліку та виявленні можливих відхилень чи втрат.

На Підприємстві для проведення інвентаризації безготівкових грошових коштів використовується спеціально розроблена форма «Інвентаризаційний опис безготівкових грошових коштів». У цьому документі відображаються всі необхідні реквізити, що забезпечують повноту та достовірність результатів інвентаризації. Форма містить дату і місце складання, повну назву підприємства, від імені якого здійснюється інвентаризація, а також зміст господарської операції, її обсяг і одиницю виміру. Окремим розділом визначено посади осіб, відповідальних за проведення інвентаризації та правильність оформлення її результатів, із проставленням особистих підписів або інших даних, що дозволяють ідентифікувати кожного учасника. У формі також наведено інформацію про номер, валюту і стан рахунку (активний чи заблокований), назву обслуговуючого банку, суми коштів на рахунку за даними бухгалтерського обліку та за результатами інвентаризації. Підсумкова частина документа містить дані про виявлені розбіжності – нестачі або надлишки коштів, що підлягають подальшому аналізу та відображенню у бухгалтерському обліку Підприємства.

За результатами проведення інвентаризації готівкових коштів інвентаризаційною комісією Підприємство складається два примірники Акта про результати інвентаризації наявних коштів. Один примірник акта

передається до бухгалтерії підприємства для відображення результатів в обліку, інший – залишається в МВО для зберігання разом із касовими документами.

Окремі інвентаризаційні описи оформлюються на активи, що перебувають у дорозі, на відвантажену, але не оплачену покупцями у встановлений строк продукцію (товари), а також на активи, розміщені на складах інших підприємств, передані на відповідальне зберігання, у комісію чи в переробку.

В акті інвентаризації фіксуються всі показники, що характеризують фактичний стан фінансових активів і зобов'язань підприємства на дату проведення інвентаризації. Зокрема, в документі відображаються дані про наявність готівкових коштів, грошові документи, бланки суворої звітності, фінансові інвестиції, повноту відображення коштів на рахунках у банку (зокрема на реєстраційних рахунках), а також дебіторську та кредиторську заборгованість. Крім того, в акті зазначаються зобов'язання підприємства, кошти цільового фінансування, витрати і доходи майбутніх періодів, а також наявність забезпечень (резервів).

У Підприємстві за результатами перевірки взаєморозрахунків складається Акт інвентаризації розрахунків із дебіторами і кредиторами, у якому відображаються фактичні дані щодо стану заборгованостей на дату проведення інвентаризації. У разі виявлення заборгованостей, за якими минув строк позовної давності, оформлюється Довідка про дебіторську і кредиторську заборгованість, щодо яких минув строк позовної давності. Крім того, у випадку наявності кредиторської заборгованості, що підлягає списанню, складається окремий Акт інвентаризації кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності і яку планується списати. Такий порядок документального оформлення забезпечує повноту облікової інформації, дотримання вимог чинного законодавства та належне відображення результатів інвентаризації в бухгалтерському обліку

Підприємства.

На Підприємстві після складання актів інвентаризації запасів формується звіряльна відомість, яка складається з метою виявлення розбіжностей між даними бухгалтерського обліку та результатами, зафіксованими в інвентаризаційних описах і актах інвентаризації. Цей документ забезпечує контроль за достовірністю облікових даних і є підставою для подальшого уточнення показників бухгалтерського обліку.

Залежно від виду інвентаризованих цінностей, на Підприємстві використовуються відповідні типові форми документів, перелік яких наведено у внутрішніх регламентах підприємства, табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Документи для оформлення інвентаризації ТМЦ

Найменування первинного документа	Нормативний документ
Для обліку фактичної наявності власних ТМЦ	
Інвентаризаційний опис запасів	наказ № 572
Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей (ф. № інв-3)	постанова № 241
Інвентаризаційний опис (типова форма № М-21)	наказ № 193
Для обліку цінностей, отриманих (зданих) підприємством на відповідальне зберігання	
Інвентаризаційний опис матеріальних цінностей, прийнятих на відповідальне зберігання	наказ № 572
Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей, прийнятих (зданих) на відповідальне зберігання (форма № інв-5)	постанова № 241
Для обліку товарів відвантажених, але не оплачених покупцями в строк	
Акт інвентаризації товарів відвантажених (форма № інв-4)	постанова № 241
Для обліку ТМЦ, що знаходяться в дорозі	
Акт інвентаризації матеріалів і товарів, що перебувають у дорозі (ф. № інв-6)	постанова № 241

Заключним етапом інвентаризації є складання протоколу, у якому узагальнюються результати проведеної роботи. У протоколі зазначаються причини виявлених нестач, втрат або лишків, зокрема на підставі письмових пояснень матеріально відповідальних осіб. Крім того, у документі формулюються пропозиції щодо зарахування пересортиці, списання нестач у

межах норм природного убутку, а також понаднормових втрат і нестач, що виникли внаслідок псування цінностей. Окремо відображаються причини виникнення таких відхилень та заходи, яких ужито для запобігання подібним випадкам у майбутньому. Означений підхід забезпечує об'єктивність підсумків інвентаризації та підвищує ефективність контролю за збереженням активів Підприємства. Таким чином, інвентаризаційний процес у Підприємство поєднує правову обґрунтованість, документальну чіткість і управлінську доцільність, що сприяє зміцненню фінансової прозорості та підвищенню ефективності функціонування підприємства.

2.4. Врегулювання інвентаризаційних різниць

Результати інвентаризації готівки в касі Підприємство відображають рівень достовірності облікових даних і дисципліну у сфері грошових розрахунків. Встановлення відповідності між обліковими показниками та фактичним залишком свідчить про належну організацію касових операцій, ефективне ведення бухгалтерського обліку та дотримання фінансової дисципліни. Виявлення надлишку готівки потребує аналізу причин, що можуть бути пов'язані з несвоєчасним відображенням надходжень або технічними помилками при обліку. Якщо ж зафіксовано нестачу коштів, це вказує на можливі порушення касової дисципліни або облікові помилки, що вимагає проведення службового розслідування й удосконалення системи внутрішнього контролю. Таким чином, інвентаризація каси є не лише формальною процедурою, а інструментом забезпечення фінансової надійності та підвищення прозорості облікових процесів на підприємстві.

На Підприємстві готівка, яка не підтверджена касовими документами, вважається надлишком. Такі кошти оприбутковуються відповідно до вимог чинного законодавства, оформлюються прибутковим касовим ордером та

зараховуються до складу інших доходів підприємства бухгалтерським проведенням за дебетом 301 «Готівка в національній валюті» та кредитом 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

У разі виявлення нестачі готівкових коштів її сума підлягає обов'язковому відшкодуванню матеріально відповідальною особою – касиром. Відображення такої операції здійснюється у бухгалтерському обліку відповідно до встановленого порядку такими проведеннями: Д-т 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» – К-т 301 «Готівка в національній валюті»; Д-т 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» – К-т 716 «Відшкодування раніше списаних активів»; Д-т 301 або 661 – К-т 375 (залежно від того, яким способом касир здійснює погашення суми нестачі – готівкою або шляхом утримання із заробітної плати).

Під час інвентаризації запасів на Підприємстві фактична наявність матеріальних цінностей фіксується в інвентаризаційних описах із зазначенням найменування, номенклатурного номера, виду, сорту, одиниці виміру, вартості та кількості за обліковими й фактичними даними. Застосований підхід забезпечує повноту і точність відображення інформації про запаси. За результатами інвентаризації можуть бути виявлені нестачі, надлишки або пересортиці, що потребують відповідного документального оформлення та управлінського реагування. Пересортиця, відповідно до Положення № 879, допускається лише у випадках, коли надлишки та нестачі стосуються ідентичних товарно-матеріальних цінностей, що перебувають у відповідальності однієї особи та виникли в межах одного звітного періоду. Раціональне застосування цього механізму сприяє підвищенню достовірності даних обліку, зміцненню матеріальної відповідальності та вдосконаленню контролю за рухом запасів на підприємстві. Встановлення факту пересортиці є початковим етапом у процесі оформлення звіральної відомості під час інвентаризації запасів у Підприємство. Пересортиця виступає інструментом внутрішнього коригування облікових даних, що дозволяє зарахувати одні

товарно-матеріальні цінності, виявлені у нестачі, за рахунок інших, знайдених у надлишку. Означений підхід забезпечує достовірність інвентаризаційних результатів і дозволяє уникнути необґрунтованого списання чи оприбуткування запасів. Визнання пересортиці можливе лише за умов дотримання принципів ідентичності запасів, їх наявності у межах одного звітного періоду та відповідальності однієї матеріально відповідальної особи.

Основними причинами виникнення пересортиці можуть бути технічні або методичні помилки при оприбуткуванні й списанні матеріальних цінностей, неточності у складському обліку, порушення правил зберігання або помилкове переміщення запасів. Завдяки належному оформленню пересортиці підприємство може скоригувати облікові показники без необхідності додаткових бухгалтерських операцій, що сприяє підтриманню облікової дисципліни й мінімізації помилок.

У разі дотримання вимог до визнання пересортиці здійснюється порівняння вартості виявлених надлишків і нестач. Якщо їх суми збігаються, взаємозалік не впливає на фінансові результати підприємства. У випадку позитивної пересортиці (надлишок перевищує нестачу) надлишкові запаси оприбутковуються як дохід підприємства. Якщо ж фіксується від'ємна пересортиця (нестача більша за надлишок), різниця визнається збитком і відноситься на матеріально відповідальну особу або, за відсутності винної особи, на витрати підприємства в межах норм природного убутку. Таким чином, процес обліку пересортиці є важливим елементом системи внутрішньогосподарського контролю, що сприяє забезпеченню достовірності облікових даних, підвищенню рівня матеріальної відповідальності працівників і зміцненню фінансової дисципліни підприємства.

Надлишки запасів на Підприємстві можуть виникати внаслідок організаційних, технічних або облікових недоліків, що призводять до розбіжностей між фактичними залишками та даними бухгалтерського обліку. Найчастіше такі ситуації зумовлені несвоєчасним або неправильним

оприбуткуванням матеріальних цінностей, відсутністю первинних документів, помилковим чи надмірним списанням активів, а також невідповідністю між моментом списання та фактичною ліквідацією запасів. До цього також можуть призводити технологічні фактори – наприклад, надлишкове виробництво продукції або залишки частин уже списаних об'єктів. Важливо, щоб під час інвентаризації надлишки були ретельно ідентифіковані й документально підтверджені, оскільки їхнє невірне відображення може призвести до спотворення фінансових результатів підприємства. Правильне виявлення причин надлишків дозволяє не лише скоригувати облікові дані, але й підвищити якість внутрішнього контролю, забезпечити достовірність фінансової звітності та мінімізувати податкові ризики.

Залежно від характеру надлишків і способу їх утворення, оподаткування здійснюється відповідно до чинних норм податкового законодавства. Зокрема, визнані надлишки запасів оприбутковуються як додатковий дохід підприємства з відображенням відповідних бухгалтерських проведення і врахуванням податкових наслідків. Зазначений підхід сприяє прозорості фінансового обліку, забезпечує законність господарських операцій і запобігає повторенню аналогічних порушень у подальшій діяльності підприємства.

Оприбуткування надлишків запасів на Підприємстві здійснюється з дотриманням вимог чинного бухгалтерського та податкового законодавства. Оскільки такі активи не є результатом купівлі-продажу, ПДВ при їх визнанні не нараховується. Це пов'язано з тим, що надлишки не утворюють об'єкта оподаткування, адже підприємство не здійснювало фактичного придбання цих товарно-матеріальних цінностей.

У бухгалтерському обліку оприбуткування надлишків супроводжується відображенням доходу на субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності». Такий дохід збільшує фінансовий результат підприємства і, відповідно, впливає на базу оподаткування податком на прибуток. Таким чином, навіть за відсутності ПДВ, надлишки запасів мають фіскальне

значення, оскільки формують додатковий оподатковуваний дохід.

Для платників єдиного податку вартість оприбуткованих надлишків також включається до доходу, що є базою для обчислення податку. Податкові органи наполягають на врахуванні таких сум, незалежно від способу виникнення активів – чи то в результаті виявлення під час інвентаризації, чи як безоплатно отримані або використані товари. Отже, процес оприбуткування надлишків запасів має не лише бухгалтерське, а й податкове значення, адже формує базу для правильного визначення податкових зобов'язань підприємства. Поряд із цим важливим аспектом інвентаризації є виявлення та аналіз причин нестач, які можуть бути зумовлені як людським фактором, так і природними або технологічними обставинами.

Найпоширенішими причинами нестач є крадіжки, псування запасів унаслідок зберігання або транспортування, помилки у веденні бухгалтерського чи складського обліку, а також від'ємна пересортиця, коли нестача перевищує надлишки після взаємозаліку. До нестач також призводять випадки неналежного документального оформлення ліквідації активів, стихійні лиха або інші форс-мажорні обставини.

Окрему групу становить природний убуток запасів – невідворотні втрати, що виникають через фізичні властивості матеріалів або умови їх зберігання (усушка, вивітрювання, розливання, витікання тощо). Такі втрати допускаються в межах встановлених норм, які диференціюються за видами запасів і галузями діяльності. Якщо втрати не перевищують нормативних меж, вони не вважаються нестачею. У випадках, коли норми природного убутку не визначені, будь-яке зменшення запасів розглядається як нестача понад норму та підлягає детальному аналізу й документуванню. Правильне визнання та облік нестач і природного убутку мають важливе значення для забезпечення достовірності фінансової звітності, підвищення ефективності внутрішнього контролю та запобігання втратам у майбутньому.

У разі, коли обсяг нестач перевищує встановлені норми природного

убутку, підприємство зобов'язане документально зафіксувати такі втрати, провести аналіз причин їх виникнення та вжити відповідних управлінських заходів для їх попередження. Якщо ж нестача перебуває у межах допустимого природного убутку, вона не вважається порушенням і не відображається як нестача в бухгалтерському обліку. Дотримання цих норм забезпечує об'єктивність оцінки втрат та дозволяє розмежувати природні процеси зберігання від неефективності управління запасами чи зловживань.

Оподаткування нестач запасів ПДВ здійснюється з урахуванням конкретної ситуації, відповідно до положень Податкового кодексу України. Так, у випадку втрат у межах норм природного убутку, вони розглядаються як частина звичайного виробничого процесу, тому податкові зобов'язання з ПДВ не виникають, оскільки такі втрати не вважаються використанням товарів поза господарською діяльністю (п. 14.1.136 ПКУ). Якщо ж обсяг нестач перевищує норми, а винна особа не встановлена, то запаси визнаються втраченими не у межах господарських потреб, і підприємство повинно нарахувати ПДВ відповідно до п. 189.1 ПКУ. У разі, коли встановлено винну особу, нестача розглядається як фактичне постачання товарів, що потребує складання податкової накладної на суму збитків. При цьому незалежно від того, чи є отримувачем платник або неплатник ПДВ, податкові зобов'язання підлягають нарахуванню. Аналогічно, якщо нестача виявлена у платника ПДВ, то за наявності винної особи така операція прирівнюється до постачання товарів, а за її відсутності – до нецільового використання запасів, що також формує базу оподаткування ПДВ. Таким чином, правильна ідентифікація характеру нестачі має важливе значення не лише для достовірності бухгалтерського обліку, а й для дотримання податкової дисципліни, оскільки від неї залежить наявність або відсутність податкових зобов'язань і фінансова відповідальність підприємства. Облікове відображення цих випадків наведено у табл. 2.2 та табл. 2.3.

У процесі інвентаризації в Підприємство було зафіксовано факти

пересортиці ТМЦ.

Таблиця 2.2

**Облікове відображення нестачі у межах природного убутку
та понад норм природного убутку**

Оцінка в обліку	Відображення в обліку	Рахунки бухгалтерського обліку
у межах норми природного убутку		
нестача списується за розпорядженням керівника підприємства на витрати періоду	Д-т 947	за фактичною собівартістю, у т.ч. ТЗВ
понад норми природного убутку		
якщо винна особа: - встановлена – відносяться на рахунок винних осіб; - не встановлена – нестачі зараховуються на позабалансовий рахунок до моменту встановлення винних осіб або закриття справи згідно із законодавством	Д-т 947	за фактичною собівартістю, у т.ч. ТЗВ*
	Д-т 072	за фактичною собівартістю, у т.ч. ТЗВ або у сумі оцінки, яка визначена незалежним експертом

Таблиця 2.3

Облікове відображення нестачі віднесеної на винну особу

Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн
Списано виявлену нестачу запасів	947	281	150,0
Відображено суму нестачі, яку має відшкодувати матеріально відповідальна особа у т.ч. ПДВ	072		180,0
Суму нестачі віднесено на винну особу	375	716	180,0
Нарахований ПДВ	716	6431	30,0
Зареєстрована податкова накладна	6431	641	30,0
Утримано суму нестачі з зарплати	661	375	180,0
Списали нестачу з позабалансового обліку після відшкодування матеріально відповідальною особою збитків		072	180,0
Доходи віднесено на фінансовий результат	716	791	150,0
Витрати віднесені на фінансовий результат	791	947	150,0

За результатами звіряння встановлено, що нестача окремих позицій товарів перевищує надлишки. У такому випадку підприємство нарахувало

податкові зобов'язання з податку на додану вартість відповідно до підпункту «г» пункту 198.5 ПКУ, оскільки зазначені товари були придбані з ПДВ і частина з них вибула поза межами господарської діяльності. Відповідні операції було документально оформлено згідно з чинними вимогами бухгалтерського та податкового обліку.

У процесі проведення інвентаризації на Підприємстві було виявлено окремі випадки нестач товарно-матеріальних цінностей. Під час аналізу з'ясовано, що за цими товарами підприємство формувало податковий кредит, а також встановлено наявність норм природного убутку. У випадках, коли запаси були списані в межах таких норм, податкові наслідки з ПДВ не виникли, оскільки вартість списаних запасів включено до собівартості продукції, що підлягає оподаткуванню. В інших випадках, коли запаси вибули поза межами норм природного убутку, бухгалтерська служба Підприємства здійснила нарахування податкових зобов'язань відповідно до п. 198.5 ПКУ та оформила зведену податкову накладну у встановлений термін. У ситуаціях, коли встановлено винних осіб, що компенсували вартість нестач, підприємство склало розрахунок коригування до зведеної податкової накладної, раніше оформленої для нарахування податкових зобов'язань, та зареєструвало податкову накладну на суму компенсації згідно з вимогами законодавства.

Результати проведення інвентаризації основних засобів можуть відображати як повну відповідність фактичних даних бухгалтерському обліку, так і наявність нестач чи надлишків. Кожна з цих ситуацій має свої особливості бухгалтерського відображення та податкових наслідків, що зумовлює необхідність точного дотримання методичних рекомендацій і положень стандартів бухгалтерського обліку. У разі виявлення надлишку основних засобів їх оприбуткування здійснюється з використанням кредиту субрахунку 746 «Інші доходи», оскільки такі операції не належать до операційної діяльності підприємства. Це положення узгоджується з

Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів № 561 від 30.09.2003 р. Якщо ж надлишок виникає через раніше не оприбутковані, але фактично безоплатно передані (подаровані) основні засоби, у бухгалтерському обліку застосовується субрахунок 424 «Безоплатно одержані необоротні активи».

Списання основних засобів у разі виявлення нестач оформлюється проведенням за дебетом субрахунку 976 «Списання необоротних активів». Такі операції, подібно до оприбуткування надлишків, не належать до операційної діяльності, тому використання субрахунку 947 є недоцільним. Оцінка виявлених надлишків необоротних активів здійснюється за справедливою вартістю, відповідно до п. 10 НП(С)БО 7 «Основні засоби». У бухгалтерському та податковому обліку порядок відображення нестач і надлишків необоротних активів, у тому числі малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) і нематеріальних активів, загалом відповідає підходам, застосовуваним до запасів. Водночас існує виняток, що стосується платників ПДВ: у разі ліквідації основних засобів унаслідок крадіжки (п. 189.9 ПКУ) податкові зобов'язання з ПДВ не нараховуються, якщо факт крадіжки підтверджено документально, зокрема, зверненням до правоохоронних органів і належним оформленням відповідних матеріалів.

Основні аспекти оподаткування нестач основних засобів наведено у табл. 2.4.

У випадках, коли основні засоби підприємства розташовані в зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, інвентаризаційні процедури здійснюються з урахуванням положень п. 8 Положення № 879.

Надлишки основних засобів не мають податкового наслідку.

Основною передумовою проведення інвентаризації є забезпечення безпечного та безперешкодного доступу до об'єктів основних засобів, первинних документів та облікових регістрів, що гарантує достовірність отриманих даних.

Таблиця 2.4

Основні аспекти оподаткування нестач та надлишків основних засобів

Податок	Податкові наслідки
ПДВ	При виникненні нестачі основних засобів слід нарахувати податкове зобов'язання на залишкову вартість активу, так як такі активи не використані в господарській діяльності.
ПДВ	Оприбуткування надлишку основних засобів немає податкового наслідку з ПДВ.
Податок на прибуток	Облік надлишків основних засобів ведеться за правилами бухгалтерського обліку. Оприбуткування надлишку супроводжується нарахуванням доходу (субрахунки 745, 746), що збільшує фінансовий результат, як наслідок – і податок на прибуток.
Єдиний податок	Надлишок основних засобів слід включати у дохід платника єдиного податку. Податківці наполягають на сплаті єдиного податку з вартості оприбуткованих активів, виявлених в надлишку.

Основною передумовою проведення інвентаризації є забезпечення безпечного та безперешкодного доступу до об'єктів основних засобів, первинних документів та облікових регістрів, що гарантує достовірність отриманих даних. У разі встановлення фактів викрадення, знищення, пошкодження або нестачі майна, інвентаризацію можна провести на дату виявлення таких обставин. Це надає можливість оперативно зафіксувати фактичний стан активів і визначити масштаби втрат. Після припинення бойових дій або звільнення територій інвентаризація є обов'язковою – вона має бути проведена на перше число місяця, що настає після місяця відновлення доступу до майна.

Результати проведеної інвентаризації відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності того звітного періоду, у якому вона була фактично здійснена. Такий підхід забезпечує дотримання принципів своєчасності, достовірності й об'єктивності відображення інформації про стан активів Підприємство у складних умовах воєнного часу, що є важливим чинником прозорості фінансової звітності та управлінської відповідальності.

У Підприємство у разі виявлення розбіжностей із кредиторами за

результатами інвентаризації проводиться відповідне коригування бухгалтерських записів. Якщо встановлено, що фактична сума кредиторської заборгованості є меншою, ніж відображено в обліку, здійснюється додаткове проведення: Дт витратного рахунку – Кт 685 «Розрахунки з іншими кредиторами». У випадку, коли заборгованість виявляється завищеною, її сума коригується методом сторно проведенням: Дт витратного рахунку – Кт 685 (сторно).

На Підприємстві за результатами інвентаризації у випадку виявлення несписаних безнадійних боргів здійснюється їхнє відповідне відображення в бухгалтерському обліку. Безнадійну дебіторську заборгованість списують проведенням Дт 38 «Резерв сумнівних боргів» – Кт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами» або, у разі відсутності резерву, проведенням Дт 944 «Сумнівні та безнадійні борги» – Кт 36, 37. Кредиторську заборгованість, що не підлягає погашенню, списують записом Дт 60 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями» – Кт 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості», 746 «Інші доходи від звичайної діяльності» – такий порядок списання забезпечує достовірне відображення фінансових результатів і реальний стан розрахунків у бухгалтерському обліку Підприємство.

У випадку виявлення нестачі основних засобів Підприємство нараховувало податкові зобов'язання за п. 198.5 ПКУ, оскільки під час придбання таких активів суми ПДВ були включені до податкового кредиту. Водночас підприємство не нараховувало податкові зобов'язання у випадках ліквідації основних засобів без згоди платника, зокрема при їх викраденні, що підтверджено відповідними документами – інвентаризаційними описами, протоколами поліції та матеріалами досудового розслідування.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Інвентаризація майна та аналіз майнового стану Підприємства мають свої особливості, що зумовлені специфікою аграрної діяльності, пов'язаної з вирощуванням і реалізацією сільськогосподарської продукції. Проведення інвентаризації дає можливість підтвердити достовірність даних обліку, виявити надлишки чи нестачі активів, оцінити їхній фактичний стан і використання, а подальший аналіз дозволяє встановити ефективність управління майновими ресурсами підприємства.

У процесі дослідження виділяють кілька ключових напрямів. По-перше, оцінка прибутковості діяльності дозволяє визначити результативність використання наявних ресурсів та здатність підприємства отримувати дохід від виробництва й продажу продукції. Для цього використовуються показники рентабельності продажів, активів і власного капіталу, а також аналізуються валовий та операційний прибуток. По-друге, важливим елементом є оцінка ліквідності та платоспроможності. У сільському господарстві своєчасність виконання фінансових зобов'язань – перед постачальниками насіння, пального чи добрив – є вирішальною умовою для проведення посівної та збиральної кампаній. Саме тому особливу увагу приділяють розрахунку коефіцієнтів поточної, швидкої та абсолютної ліквідності.

По-третє, інвентаризація та аналіз структури активів і пасивів дозволяють оцінити співвідношення необоротних ресурсів (земельні ділянки, будівлі, техніка) та оборотних (запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти). Велика частка оборотних активів забезпечує гнучкість у використанні капіталу та швидку реакцію на сезонні потреби, а структура зобов'язань визначає рівень фінансової стійкості. Для аграрного сектору особливо

важливо, щоб фінансування здійснювалося переважно за рахунок власного капіталу, адже діяльність у цій галузі пов'язана з високими ризиками природного й ринкового характеру. Отже, інвентаризація майна у поєднанні з аналізом майнового стану дає можливість не лише оцінити фактичну забезпеченість підприємства ресурсами, а й виявити проблемні місця у їх використанні, запобігти фінансовим труднощам та зміцнити виробничу стабільність. Це є важливою передумовою підвищення ефективності аграрного виробництва та конкурентоспроможності Підприємства на ринку. Тож, використовуючи фінансову підприємства за 2022–2024 рр., здійснимо аналіз доходів (табл. 3.1) та його витрат (табл. 3.2).

Таблиця 3.1

Структура і динаміка доходів Підприємства за 2022 – 2024 рр.

Види доходів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. (+,-) до 2022 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %
Основні операційні доходи	22584	97,4	52963,5	100	46145,4	94,6	+23561,4	у 2 р.
Інші операційні доходи	490,1	2,1	-	-	-	-	-490,1	-100
Інші доходи	108,1	0,5	-	-	2641,3	5,4	+2533,2	у 24,4 р.
Усього	23182,2	100	52963,5	100	48786,7	100	+25604,5	у 2,1 р.

У 2024 році переважну частку доходів Підприємства сформувала основна операційна діяльність, на яку припадає 94,6 % загального обсягу надходжень. За період з 2022 до 2024 року чистий дохід від реалізації сільськогосподарської продукції зріс на 23 млн 561,4 тис. грн, що фактично означає його подвоєння. Водночас дохід від іншої операційної діяльності за цей же період скоротився на 490,1 тис. грн., що свідчить про зменшення ролі другорядних видів діяльності у формуванні фінансових результатів підприємства. Натомість інші доходи продемонстрували суттєве зростання – на 2 млн 533,2 тис. грн, або у 24,4 раза, що може пояснюватися появою

додаткових джерел надходжень. Загальна структура доходів Підприємства у 2022–2024 роках підтверджує стійку орієнтацію на основну діяльність: частка операційних доходів становила відповідно 97,4 %, 100 % та 94,6 %, що підкреслює провідну роль аграрного виробництва у фінансовому забезпеченні підприємства.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура витрат і відрахувань
Підприємства за 2022 – 2024 рр.**

Види витрат і відрахувань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	23330	100	31973	88,7	25981	60,3	+2651	+11,4
Інші операційні витрати	-	-	4084	11,3	17135,6	39,7	+17135,6	x
Усього витрат	23330	100	36057	100	43116,6	100	+19786,6	+84,8

Аналіз динаміки витрат Підприємства свідчить про їх суттєве зростання у 2024 році порівняно з 2022 роком. Загальна сума витрат підприємства збільшилася на 19 млн 786,6 тис. грн, або на 84,8 %, що є доволі значним темпом приросту. Основним чинником такого зростання стала зміна у структурі витрат. Так, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт і послуг) підвищилася на 2 млн 651 тис. грн, або на 11,4 %, що можна пояснити подорожчанням матеріально-технічних ресурсів, зростанням цін на паливно-мастильні матеріали та збільшенням витрат на оплату праці. Водночас найбільший вплив на підсумковий результат справило суттєве підвищення інших операційних витрат, обсяг яких зріс на 17 млн 135,6 тис. грн. Така тенденція може свідчити про зростання адміністративних і господарських

витрат, підвищення податкового навантаження чи збільшення витрат, пов'язаних із забезпеченням поточної діяльності. Загалом, структура витрат демонструє, що поряд із помірним зростанням собівартості виробництва ключовим фактором погіршення витратної частини стали саме інші операційні витрати, що потребує додаткового контролю й оптимізації.

Аналіз фінансової стійкості підприємства має важливе значення, оскільки саме він дає змогу оцінити рівень його самодостатності та надійності. Передусім фінансова стійкість відображає здатність господарства покривати власні витрати й інвестиційні потреби за рахунок внутрішніх ресурсів, не вдаючись до надмірної зовнішньої підтримки. Це забезпечує підприємству незалежність у прийнятті управлінських рішень і створює підґрунтя для довгострокового розвитку. Водночас систематична оцінка стійкості дає змогу своєчасно виявити ризики, пов'язані з можливими труднощами у виконанні фінансових зобов'язань, адже недостатній рівень власних ресурсів може стати сигналом загрози виникнення проблем з ліквідністю та навіть банкрутства. Крім того, фінансова стійкість виступає своєрідним захисним механізмом у кризових умовах. Підприємства, що володіють достатнім запасом фінансової міцності, здатні краще адаптуватися до несприятливих змін зовнішнього середовища, зокрема до падіння попиту чи коливань цін на ресурси. Таким чином, регулярне дослідження цього показника (табл. 3.3) створює умови для стабільного розвитку, зменшення ризиків та формування довіри з боку інвесторів, кредиторів і партнерів.

Результати проведених розрахунків підтверджують, що Підприємство характеризується високим рівнем фінансової стійкості, що зумовлено раціональною структурою джерел формування капіталу. Ключовим показником у цьому контексті є коефіцієнт автономії, який на кінець звітного року становив 74,9 %. Це перевищує нормативне значення на 0,249 пункту і свідчить про значну частку власного капіталу у загальній вартості активів. Такий результат означає, що підприємство може фінансувати більшість своїх

потреб без надмірного залучення позикових коштів, зберігаючи незалежність від зовнішніх джерел.

Таблиця 3.3

Динаміка показників фінансової стійкості

Підприємство за 2022 – 2024 рр.

Показники	Нормативне значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+; -) 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,267	0,700	0,749	+0,482
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,733	0,300	0,251	-0,482
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	2,747	0,428	0,335	-2,413
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	0,364	2,335	2,988	+2,624

Позитивним є й зниження коефіцієнта концентрації позикового капіталу з 0,733 у 2022 році до 0,251 у 2024 році при нормативі <0,5. Це свідчить про суттєве скорочення боргового навантаження та зміцнення фінансової незалежності підприємства. Фактично, Підприємство у своїй діяльності дедалі менше покладається на кредиторів, що знижує ризики, пов'язані з обслуговуванням боргових зобов'язань.

Важливим аспектом є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Коефіцієнт фінансового ризику за аналізований період зменшився з 2,747 у 2022 році до 0,335 у 2024 році, що значно нижче нормативного рівня (<1). Це демонструє позитивну динаміку у співвідношенні власних і позикових коштів та свідчить про низький рівень загрози фінансової нестабільності. Водночас коефіцієнт фінансової стабільності у 2024 році перевищував нормативне значення на 1,988 пункту, що підтверджує стійку здатність підприємства підтримувати оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом.

Узагальнюючи, можна зазначити, що всі основні показники структури капіталу Підприємство перевищують нормативні значення та формують

позитивну характеристику фінансового стану. Це свідчить про високий рівень фінансової стійкості, мінімальну залежність від кредиторів та наявність достатнього запасу міцності для забезпечення подальшого розвитку навіть в умовах економічної нестабільності.

Аналіз показників ліквідності табл. 3.4, це процес оцінки здатності підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок активів, які можуть бути швидко перетворені в готівку.

Таблиця 3.4

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності

Підприємства за 2022 – 2024 рр.

Показники	Норматив- не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.
		2022	2023	2024	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,275	0,391	0,606	+0,331
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	0,293	0,433	0,630	+0,337
Загальний коефіцієнт покриття	$\geq 1,5$	1,308	3,164	3,925	+2,617
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,275	0,391	0,606	+0,331
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	1,308	3,069	3,821	+2,513

Станом на 2024 рік аналіз ліквідності Підприємства свідчить про загалом позитивну ситуацію, хоча окремі показники демонструють і певні проблемні аспекти. Зокрема, коефіцієнт абсолютної ліквідності перевищив нормативне значення на 0,406 пункту. Це означає, що підприємство мало достатній обсяг грошових коштів для оперативного погашення поточних зобов'язань: на 1 грн боргів короткострокового характеру припадало 0,61 грн вільних грошових ресурсів. Такий рівень забезпечує гнучкість у розрахунках із кредиторами та постачальниками і свідчить про наявність у підприємства фінансового «запасу міцності» у короткостроковій перспективі.

Водночас проміжний коефіцієнт покриття, який враховує не лише грошові кошти, а й дебіторську заборгованість, виявився дещо нижчим за

нормативне значення – на 0,070 пункту. У 2024 році на 1 грн поточних зобов'язань припадало 0,63 грн найбільш ліквідних активів (за нормативу $\geq 0,7$). Це може свідчити про певні труднощі із забезпеченням зобов'язань за рахунок швидко реалізованих активів і вказує на потребу більш ефективного управління дебіторською заборгованістю та оптимізації обороту коштів.

Найбільш переконливим є значення загального коефіцієнта покриття, який протягом 2024 року перевищував нормативний рівень і становив 3,9. Це означає, що на 1 грн поточних зобов'язань підприємство має 3,9 грн оборотних активів при нормативі не менше 1,5. Такий показник підтверджує достатність ресурсної бази для покриття короткострокових боргів та свідчить про стійку платоспроможність у середньостроковому періоді.

У цілому аналіз ліквідності Підприємства дозволяє зробити висновок, що підприємство має високу забезпеченість оборотними активами, здатне своєчасно виконувати свої зобов'язання, однак для зміцнення фінансової стабільності доцільно приділити увагу підвищенню рівня проміжної ліквідності за рахунок активнішого контролю дебіторської заборгованості та підвищення ефективності використання оборотних ресурсів.

3.2. Аналіз структури та динаміки майна і джерел формування капіталу

Метою дослідження є проведення інвентаризації майна та комплексного аналізу майнового стану Підприємства задля визначення рівня забезпеченості підприємства активами, оцінки ефективності їх використання та виявлення резервів підвищення фінансової стійкості. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: дослідити теоретичні основи інвентаризації та аналізу майнового стану; провести перевірку фактичної наявності й стану майна; визначити склад, структуру та динаміку активів і пасивів; оцінити

ліквідність, платоспроможність та оборотність ресурсів; виявити фактори, що впливають на зміну фінансових результатів; сформулювати практичні пропозиції щодо оптимізації використання активів і поліпшення майнового стану Підприємства.

Послідовність аналізу майна передбачає початкове проведення інвентаризації для підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку та виявлення можливих розбіжностей. Далі визначається загальна вартість майна й аналізується її динаміка за декілька років, після чого здійснюється оцінка структури активів за видами (необоротні й оборотні) та досліджується співвідношення джерел їх формування. Наступним етапом є аналіз пасивів підприємства з урахуванням їх складу та терміновості, що дозволяє оцінити рівень фінансової стійкості. Важливим елементом є розрахунок показників ліквідності та платоспроможності, які відображають здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. На завершальному етапі визначаються показники оборотності та ефективності використання майна, що дає можливість зробити узагальнені висновки та розробити рекомендації щодо підвищення ефективності управління активами й забезпечення стабільного розвитку господарства.

У процесі дослідження застосовуються різні методи аналізу. Метод економічного спостереження та інвентаризації забезпечує перевірку фактичної наявності й стану активів. Порівняльний метод дає змогу зіставити показники у динаміці та з середньогалузевими значеннями. Коефіцієнтний аналіз дозволяє розрахувати ключові фінансові індикатори (ліквідність, рентабельність, фінансову стійкість). Динамічний метод використовується для виявлення тенденцій зміни показників у часі, а факторний аналіз – для встановлення впливу окремих чинників на результативні показники. Крім того, графічні та табличні методи застосовуються для наочного представлення результатів дослідження та полегшення їх інтерпретації.

У цьому контексті дослідження майна Підприємство має особливу

значущість, адже дозволяє простежити динаміку зміни активів, оцінити їх структуру та виявити основні тенденції розвитку підприємства у 2022–2024 роках. Саме зі структури активів розпочинається детальний аналіз, що дає змогу зрозуміти, наскільки ефективно господарство формує та використовує свої ресурси. Для цього у табл. 3.5 подано динаміку та структуру майна Підприємства за аналізований період.

Таблиця 3.5

**Динаміка та структура майна Підприємства за 2022 – 2024 рр.
(станом на кінець року)**

Види активів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	67101,3	100	49723,7	100	54032,8	100	-13068,5	-19,5
1. Необоротні активи	2740,3	4,1	2552,7	5,1	849,6	1,6	-1890,7	-69,0
1.1. Основні засоби	2157,3	3,2	1969,7	4,0	266,6	0,5	-1890,7	-87,6
2. Оборотні активи	64361	95,9	47171	94,9	53183,2	98,4	-11177,8	-17,4
2.1. Запаси	31973	47,6	31973	64,3	34917,3	64,6	+2944,3	+9,2
2.1.1. Виробничі запаси	-	-	1415,6	2,8	1413,6	2,6	+1413,6	х
2.1.2. Готова продукція та товари	31973	47,6	1415,6	61,5	33503,7	62,0	+1530,7	+4,8
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	892,3	1,3	30557,4	61,5	320	0,6	-572,3	-64,1
2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	13522,4	20,2	5826,3	11,7	8214,8	15,2	-5307,6	-39,3
2.4. Витрати майбутніх періодів	17973,3	26,8	8748,1	17,6	9731,1	18,0	-8242,2	-45,9

Аналіз майнового стану Підприємства засвідчив, що у 2024 році відбулося істотне скорочення вартості активів підприємства порівняно з 2022 роком – на 13 млн 68,5 тис. грн, або на 19,5 %. Така динаміка свідчить про певні труднощі у формуванні та збереженні ресурсної бази, що може бути

пов'язано як із зовнішніми факторами (зміна ринкової кон'юнктури, економічна нестабільність), так і з внутрішніми особливостями управління активами.

Зменшення спостерігається як за необоротними, так і за оборотними активами. Вартість необоротних активів, основу яких становлять основні засоби, скоротилася на 1 млн 890,7 тис. грн, що становить 69 % від їх початкової величини. Це може свідчити про списання або вибуття частини виробничих потужностей, а також недостатні інвестиції у відновлення основних фондів. Що стосується оборотних активів, то їх вартість у 2024 році знизилася на 11 млн 177,8 тис. грн, або на 17,4 % у порівнянні з 2022 роком. Водночас у їхній структурі простежуються різноспрямовані зміни. Позитивною тенденцією є зростання вартості запасів на 2 млн 944,3 тис. грн (9,2 %). Це свідчить про достатній рівень забезпеченості підприємства виробничими ресурсами та наявність запасів готової продукції, що може забезпечити стабільність реалізації у наступних періодах. Однак негативним моментом є скорочення поточної дебіторської заборгованості на 572,3 тис. грн (64,1%), що може свідчити як про зменшення обсягів продажів із відстрочкою платежу, так і про більш жорстку кредитну політику щодо покупців.

Особливо значним є зниження обсягу грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 5 млн 307,6 тис. грн, або на 39,3 %. Це знижує рівень ліквідності підприємства та його здатність швидко реагувати на фінансові потреби. Крім того, вартість витрат майбутніх періодів зменшилася на 8 млн 242,2 тис. грн, або на 45,9 %, що свідчить про скорочення обсягів попередньо авансованих витрат.

У структурі майна Підприємства протягом 2022–2024 років стабільно переважають оборотні активи: їх частка становила відповідно 95,9 %, 94,9 % та 98,4 %. Це вказує на високу мобільність ресурсів підприємства, що є позитивним фактором з точки зору адаптації до змін ринкової ситуації. Проте водночас така структура демонструє низьку частку довгострокових

інвестицій, що може обмежувати розвиток матеріально-технічної бази господарства у майбутньому.

Важливим етапом фінансового аналізу є дослідження джерел формування капіталу, адже саме від структури та співвідношення власних і позикових ресурсів залежить рівень фінансової стійкості та незалежності підприємства. Такий аналіз дозволяє визначити, наскільки ефективно господарство забезпечує себе внутрішніми джерелами фінансування та в якій мірі воно залежить від кредиторів чи інвесторів. Власний капітал виступає основою економічної самостійності підприємства, тоді як позиковий капітал, за умови його раціонального використання, може слугувати важливим інструментом розширення виробництва та підвищення ділової активності.

З метою оцінки динаміки та структури фінансових ресурсів на Підприємстві за 2022–2024 роки доцільно розглянути дані табл. 3.6, у якій наведено показники зміни джерел формування капіталу підприємства.

Таблиця 3.6

**Динаміка та структура джерел формування капіталу Підприємства
за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	67101,3	100	49723,7	100	54032,8	100	-13068,5	-19,5
1. Власний капітал	17907,1	26,7	34813,6	70,0	40483,7	74,9	+22576,6	у 2,3 р.
1.1. Зареєст- рований (пайовий) капітал	10	0,0	10	0,0	10	0,0	х	х
1.2. Нерозпо- ділений прибуток	16541,4	24,7	33447,9	67,3	39118	72,4	+22576,6	у 2,4 р.
2. Зобов'язання і забезпечення	49194,2	73,3	14910,1	30,0	13549,1	25,1	-35645,1	-72,5
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	49194,2	73,3	14910,1	30,0	13549,1	25,1	-35645,1	-72,5
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	39137,2	58,3	12009,3	24,2	13549,1	25,1	-25588,1	-65,4

Аналіз даних табл. 3.6 свідчить про суттєві зміни у структурі капіталу Підприємства у 2022–2024 роках. Загальна сума капіталу підприємства у 2024 році скоротилася на 13 млн 68,5 тис. грн, або на 19,5% порівняно з 2022 роком, що може бути наслідком як зниження обсягів активів, так і перегляду підходів до фінансування діяльності. Водночас важливо підкреслити позитивну тенденцію у частині власних ресурсів: обсяг власного капіталу зріс на 22 млн 576,6 тис. грн, що у 2,3 раза перевищує рівень 2022 року. Зростання відбулося переважно завдяки збільшенню зареєстрованого капіталу та накопиченню нерозподіленого прибутку, що свідчить про здатність підприємства генерувати внутрішні фінансові ресурси та зберігати їх у господарському обігу.

Протилежна динаміка спостерігається у сфері позикового фінансування. Загальна сума зобов'язань і забезпечень у 2024 році зменшилася на 35 млн 645,1 тис. грн, або на 72,5% порівняно з 2022 роком. Це скорочення зумовлене насамперед зменшенням обсягів поточних зобов'язань, представлених кредиторською заборгованістю. Така динаміка демонструє зниження залежності підприємства від зовнішніх кредиторів і свідчить про підвищення рівня фінансової автономії.

Структурний аналіз пасивів підтверджує зазначені тенденції. Якщо у 2022 році у структурі капіталу переважали зобов'язання та забезпечення, питома вага яких становила 73,3%, то вже у 2023–2024 роках ситуація змінилася на користь власного капіталу. Його частка зросла до 70% у 2023 році та 74,9% у 2024 році, що свідчить про поступове зміцнення фінансової стійкості Підприємство. Таким чином, підприємство за аналізований період здійснило значний перехід від залежності від позикових ресурсів до формування капіталу переважно за рахунок власних коштів, що є позитивним сигналом для інвесторів та кредиторів і створює основу для подальшого стабільного розвитку.

У короткостроковій перспективі ключовими критеріями оцінки

фінансового стану підприємства виступають показники ліквідності та платоспроможності, адже саме вони відображають здатність господарства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Для дослідження ліквідності Підприємство було використано дані форми №1 «Баланс», на основі яких проведено класифікацію активів за рівнем їх ліквідності та пасивів – за термінами погашення. Це дозволяє оцінити збалансованість між мобільними ресурсами підприємства та його короткостроковими борговими зобов'язаннями.

Із метою поглибленого аналізу у табл. 3.7 подано динаміку та структуру активів підприємства за 2022–2024 роки, що є підґрунтям для подальшого визначення рівня ліквідності балансу (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності
Підприємства за 2022 – 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види активів за рівнем ліквідності	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	пи- томої ваги, п.п.	у %
1. Високо- ліквідні активи	13522	20,2	5826	11,7	8215	15,2	+5308	-5,0	+39,3
2. Середньо- ліквідні активи	892	1,3	624	1,3	320	0,6	-572	-0,7	-64,1
3. Низько- ліквідні активи	31973	47,6	31973	64,3	34917	64,6	+2944	+17,0	+9,2
4. Важко- ліквідні, або активи, що важко реалізуються	20714	30,9	11301	22,7	10581	19,6	-10133	-11,3	-48,9
Разом	67101	100	49724	100	54033	100	-13069	х	-19,5

Аналіз активів Підприємства за рівнем ліквідності дав змогу виявити як позитивні, так і негативні тенденції у структурі майна підприємства. Загальна

їхня вартість у 2024 році порівняно з 2022 роком скоротилася на 13 млн 69 тис. грн., або на 19,5%, що свідчить про зменшення ресурсної бази господарства. Водночас розподіл активів за рівнем ліквідності показав доволі різноспрямовану динаміку. Так, високоліквідні активи зросли на 5 млн 308 тис. грн., або на 39,3%, що є позитивною ознакою, адже забезпечує кращу платоспроможність у короткостроковій перспективі. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо низьколіквідних активів, обсяг яких збільшився на 2 млн 944 тис. грн (9,2%), що може бути пов'язано зі зростанням запасів виробничих ресурсів та готової продукції. Разом з тим, середньоліквідні активи зменшилися на 572 тис. грн., або на 64,1%, що вказує на скорочення обсягів дебіторської заборгованості, а це може мати як позитивний ефект (швидше повернення коштів у господарський оборот), так і негативний (зменшення продажів із відстрочкою платежу). Найбільш суттєвим є падіння вартості важколіквідних активів – на 10 млн 133 тис. грн., або на 48,9%, що свідчить про скорочення інвестицій у довгострокові ресурси, зокрема основні засоби. Це знижує потенціал оновлення матеріально-технічної бази підприємства у майбутньому.

У структурі активів протягом 2022–2024 років простежується переважання низьколіквідних елементів, частка яких становила відповідно 47,6 %, 64,3 % та 64,6 %. Така ситуація характерна для аграрних підприємств, оскільки значна частина їхніх ресурсів зосереджується у запасах, що забезпечують безперервність виробничого процесу. Однак висока частка низьколіквідних активів у поєднанні зі скороченням важколіквідних може свідчити про обмеженість інвестиційних можливостей у перспективі.

Для повнішої характеристики фінансового стану доцільно розглянути не лише активи, а й структуру пасивів за терміновістю їх погашення. Це дає змогу встановити відповідність між ліквідністю майна та строками виконання зобов'язань. Відповідні дані наведено у таблиці «Динаміка та структура пасивів за терміновістю Підприємство за 2022–2024 рр. (станом на кінець

року)».

Аналіз пасивів за терміном оплати Підприємства дав змогу виявити суттєві зміни у структурі джерел фінансування підприємства протягом 2022–2024 років. Загальна сума зобов’язань і капіталу у 2024 році скоротилася на 13 млн 69 тис. грн., або на 19,5 % порівняно з 2022 роком. Головним чинником цього зниження стало скорочення найбільш строкових зобов’язань, які зменшилися на 35 млн 645 тис. грн., або на 72,5 %. Це свідчить про значне зниження боргового навантаження на підприємство та зменшення його залежності від короткострокових кредиторських зобов’язань.

Таблиця 3.8

**Динаміка та структура пасивів за терміновістю
Підприємства за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів за терміном оплати	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. до 2022 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, п.п.	у %
1. Найбільш строкові зобов’язання	49194	73,3	14910	30,0	13549	25,1	-35645	-48,2	-72,5
2. Постійні пасиви	17907	26,7	34814	70,0	40484	74,9	+22577	+48,2	у 2,3 р.
Разом	67101	100	49724	100	54033	100	-13069	х	-19,5

У той же час простежується позитивна тенденція до зростання постійних пасивів, які збільшилися на 22 млн 577 тис. грн, або у 2,3 раза. Це пояснюється підвищенням частки власного капіталу за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку, що підкреслює здатність підприємства забезпечувати фінансування своєї діяльності внутрішніми ресурсами. Таким чином, відбувся перерозподіл у структурі пасивів на користь постійних джерел, що є свідченням зростання фінансової стійкості.

Структурний аналіз підтверджує ці висновки. Якщо у 2022 році у

пасивах підприємства домінували найбільш строкові зобов'язання, питома вага яких становила 73,3%, то вже у 2023–2024 роках ситуація кардинально змінилася. Основну частку почав формувати власний капітал, що становив 70 % у 2023 році та 74,9 % у 2024 році. Це вказує на суттєве зміцнення фінансової автономії господарства та зменшення ризиків, пов'язаних із кредиторською заборгованістю.

Важливим етапом оцінки фінансового стану є визначення ліквідності балансу підприємства, яка дозволяє оцінити відповідність між активами різного рівня ліквідності та пасивами відповідної терміновості. Згідно з підходом, що використовується у науковій літературі, баланс вважається абсолютно ліквідним у випадку виконання умов: $A1 \geq П1$, $A2 \geq П2$, $A3 \geq П3$, $A4 \leq П4$. Іншими словами, кожна група активів за рівнем ліквідності має покривати відповідну групу зобов'язань за строками погашення.

Для того щоб оцінити, наскільки баланс Підприємство відповідає цим умовам, у табл. 3.9 наведено розрахунки ліквідності підприємства за 2022–2024 роки.

Таблиця 3.9

Оцінка ліквідності балансу Підприємства за 2022–2024 рр., тис. грн

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2022	2023	2024
A1-П1	Високоліквідних активів	-35672	-9084	-5334
A2-П2	Середньоліквідних активів	892	624	320
A3-П3	Низьколіквідних активів	31973	31973	34917
	Разом	-2807	+23513	+29903

Результати оцінки ліквідності балансу Підприємства за 2022–2024 роки свідчать про поступове покращення фінансового стану підприємства та його здатності своєчасно виконувати зобов'язання. У 2022 році спостерігалася значна нестача високоліквідних активів (–35 672 тис. грн), що вказувало на обмеженість грошових коштів для негайного погашення найбільш термінових зобов'язань. Водночас наявний надлишок середньо- та низьколіквідних

активів лише частково компенсував цей дефіцит, у результаті чого загальний баланс ліквідності залишався від'ємним (–2 807 тис. грн). Це свідчило про уразливість підприємства у короткостроковому періоді.

У 2023 р. ситуація змінилася в кращий бік: дефіцит високоліквідних активів скоротився до –9084 тис. грн, а наявність значних обсягів низьколіквідних ресурсів (31973 тис. грн) та надлишку середньоліквідних активів забезпечила позитивне сальдо ліквідності (+23 513 тис. грн). Такий результат підтверджує здатність підприємства збалансувати свої ресурси для покриття зобов'язань, що свідчить про підвищення фінансової стабільності.

Найбільш сприятлива ситуація спостерігалася у 2024 році. Нестача високоліквідних активів ще зберігалася (–5334 тис. грн), проте вона була майже вдвічі меншою, ніж у 2023 році. При цьому наявність надлишку середньо- і низьколіквідних активів зумовила зростання загального позитивного сальдо до +29 903 тис. грн. Це означає, що підприємство не лише змогло забезпечити покриття всіх зобов'язань, а й створило суттєвий запас фінансової міцності. Узагальнюючи, можна зазначити, що за аналізований період підприємство пройшло шлях від дефіциту платіжних засобів у 2022 році до формування значного їх надлишку у 2024 році. Це свідчить про зростання його платоспроможності та стійкості у короткостроковому періоді, а також про ефективні управлінські рішення щодо оптимізації структури активів і пасивів.

3.3. Оцінювання оборотності та ефективності використання активів і пасивів

Інвентаризація майна виступає не лише обліковою процедурою, а й інструментом управління, що забезпечує підприємство достовірною інформацією про склад і стан його активів. Вона дозволяє виявити

невикористані або зайві ресурси, визначити їхню реальну вартість та ефективність залучення у виробничий процес. Завдяки цьому інвентаризація стає основою для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації структури майна, прискорення його оборотності та підвищення результативності діяльності підприємства. Саме на такій перевірній базі будується подальший аналіз оборотності та ефективності використання активів і пасивів.

Інвентаризація майна є важливим етапом управління фінансами підприємства, оскільки вона забезпечує достовірність даних щодо фактичної наявності й стану активів. Лише на основі перевіреної інформації можна об'єктивно оцінити оборотність і ефективність їх використання. Ефективність господарської діяльності відображає співвідношення між отриманими результатами та витраченими ресурсами, а для аграрного підприємства – ще й рівень раціонального використання майнової бази, яка формується як за рахунок землі та техніки, так і оборотних ресурсів.

Проведення інвентаризації дозволяє виявити як невикористовувані або надлишкові активи, так і ті, що активно залучені у виробничий процес. Це створює базу для аналізу інтенсивних факторів (раціональне використання ресурсів, підвищення продуктивності, скорочення витрат) та екстенсивних (розширення ресурсної бази, збільшення обсягів активів). Їх поєднаний вплив визначає результативність діяльності та рівень прибутковості підприємства.

Ефективність використання активів оцінюється через показники фондівддачі та оборотності, які відображають здатність підприємства генерувати дохід на кожну гривню вкладених ресурсів. Високі значення цих показників свідчать про раціональне використання майна, тоді як їх зниження може сигналізувати про надмірне накопичення запасів чи неефективне управління ресурсами. Для поглибленої оцінки результативності діяльності Підприємство застосовано метод ланцюгових підстановок, що дозволяє простежити, як середньорічна вартість майна та фондівддача впливають на

зміну чистого доходу від реалізації робіт і послуг. Це забезпечує можливість не лише зафіксувати загальну динаміку доходів, а й визначити роль кожного фактора у формуванні кінцевих результатів.

Вихідні дані для проведення факторного аналізу подано у табл. 3.10, що охоплює ключові показники діяльності Підприємство за 2022 та 2024 роки.

Таблиця 3.10

Вихідні дані для факторного аналізу чистого доходу від реалізації робіт та послуг Підприємства за 2022, 2024 рр.

Показник	Умовні позначення	Роки		Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
		2022	2024	абсолютне	відносне
Середньорічна вартість майна, тис. грн	М	55732,2	51878,3	-3853,9	-6,9
Чистий дохід від реалізації робіт, послуг, тис. грн	ЧД	22584	46145,4	+23561,4	у 2 р.
Ресурсовіддача,	PВ	0,4	0,9	+0,5	у 2,3 р.

Модель факторного аналізу чистого доходу від реалізації робіт і послуг Підприємство:

$$\text{ЧД} = \text{М} \times \text{РВ}. \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.10 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{М}_1 \times \text{РВ}_0 \quad (3.2)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 51878,3 \times 0,4 = 20751,3.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу від реалізації робіт і послуг Підприємство, тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.3)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 46145,4 - 22584 = 23561,4.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості майна:

$$\Delta \text{ЧД}_\text{М} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0 \quad (3.4)$$

$$\Delta \text{ЧД}_\text{М} = 20751,3 - 22584 = -1832,7.$$

2. Ресурсовіддачі:

$$\Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}} \quad (3.5)$$

$$\Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} = 46145,4 - 20751,3 = +25394,1$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_{\text{м}} + \Delta \text{ЧД}_{\text{рв}} \quad (3.6)$$

$$\Delta \text{ЧД} = -1832,7 + 25394,1 = +23561,4.$$

Результати факторного аналізу чистого доходу Підприємства свідчать про помітне зростання обсягів реалізації робіт і послуг у 2024 році порівняно з 2022 роком. Вирішальними чинниками цих змін стали скорочення середньорічної вартості майна та підвищення рівня ресурсовіддачі. Зменшення активів на 3 млн 853,9 тис. грн. (–6,9%) знизило чистий дохід на 1 млн 832,7 тис. грн., що вказує на негативний вплив зменшення майнової бази на виробничий потенціал підприємства. Водночас суттєве зростання ресурсовіддачі на 0,5 грн. (у 2,3 раза) забезпечило приріст доходу на 25 млн 394,1 тис. грн., що повністю перекрило негативний ефект від зменшення активів і підтвердило ефективність використання наявних ресурсів. Таким чином, у 2024 році Підприємство змогло досягти зростання чистого доходу переважно завдяки підвищенню продуктивності використання майна, що свідчить про покращення операційної ефективності. У перспективі підприємству доцільно зберігати оптимальний рівень активів, адже надмірне їх скорочення може обмежити можливості стабільного розвитку.

Наступним етапом дослідження є аналіз оборотності оборотних активів, що дозволить оцінити швидкість їхнього перетворення у грошові кошти та визначити ефективність використання ресурсів у поточній діяльності. Вихідні дані наведено у табл. 3.11.

Модель факторного аналізу чистого доходу від реалізації робіт і послуг Підприємства:

$$\text{ЧД} = \text{ОА} \times \text{Коб.} \quad (3.7)$$

Таблиця 3.11

Оборотність оборотних активів Підприємства за 2022 – 2024 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	абсолютне	відносне, %
Чистий дохід від реалізації робіт та послуг, тис. грн	22584	52963,5	46145,4	+23561,4	у 2 р.
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	52591,2	55766	50177,1	-2714,1	-5,2
Коефіцієнт обертання оборотних коштів	0,429	0,950	0,920	+0,491	х
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	839	379	391	-448	-53,4

За даними табл. 3.11 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{ОА}_1 \times \text{Коб}_0. \quad (3.8)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 50177,1 \times 0,429 = 21526.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу від реалізації робіт і послуг, тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.9)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 46145,4 - 22584 = +23561,4,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДоа} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0. \quad (3.10)$$

$$\Delta \text{ЧДоа} = 21526 - 22584 = -1058.$$

2. Коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДко} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}}. \quad (3.11)$$

$$\Delta \text{ЧДко} = 46145,4 - 21526 = +24619,4.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧДоа} + \Delta \text{ЧДко}. \quad (3.12)$$

$$\Delta \text{ЧД} = -1058 + 24619,4 = 23561,4.$$

Факторний аналіз динаміки чистого доходу Підприємства за 2022–2024 роки показав, що зміни були зумовлені поєднанням двох ключових факторів –

скороченням середньорічної вартості оборотних активів і зростанням коефіцієнта їх обертання. Зменшення вартості оборотних активів на 2 млн 714,1 тис. грн. (–5,2%) мало негативний ефект, знизивши чистий дохід на 1 млн 58 тис. грн. Це підтверджує тісну залежність фінансових результатів підприємства від обсягу оборотних ресурсів, які забезпечують безперервність виробничо-збутового процесу. Водночас підвищення коефіцієнта обертання на 0,491 пункти дало можливість наростити чистий дохід на 24 млн 619,4 тис. грн. Така тенденція свідчить про суттєве покращення ефективності використання оборотних активів у 2024 р., що дало змогу не лише компенсувати негативний вплив їх скорочення, а й забезпечити загальне зростання доходів підприємства.

Модель факторного аналізу показника загальної рентабельності капіталу Підприємства:

$$PK = \frac{\Phi P}{K} \times 100 = \frac{\Phi P \times ЧД}{K \times ЧД} \times 100 = \frac{\Phi P}{ЧД} \times 100 \times \frac{ЧД}{K} = PP \times KOK \quad (3.13)$$

Отже, на зміну загальної рентабельності капіталу Підприємство впливають два фактори: рентабельність продажу та коефіцієнт окупності (обертання) капіталу.

Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проведемо за допомогою способів ланцюгових підстановок з використанням вихідних даних Підприємство (табл. 3.12).

За даними додатку проводиться розрахунок умовного показника загальної рентабельності капіталу Підприємство, %:

$$PK_{ум} = PP_1 \times KOK_0 \quad (3.14)$$

$$PK_{ум} = 12,3 \times 0,405 = 5$$

Загальна зміна (+;-) загальної рентабельності капіталу Підприємство, пунктів:

$$\Delta PK = PK_1 - PK_0 \quad (3.15)$$

$$\Delta PK = 10,9 - 0,3 = +10,6$$

Таблиця 3.12

Вихідні дані для факторного аналізу загальної рентабельності сукупного капіталу Підприємства за 2022, 2024 рр.

Показники	Роки		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2024	абсолютне	відносне, %
(ФР) Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	148,1	5670,1	+5522	у 38,3 р.
(ЧД) Чистий дохід (виручка) від реалізації послуг, тис. грн	22584	46145,4	+23561,4	у 2 р.
(К) Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	55732,2	51878,3	-3853,9	-6,9
(РК) Загальна рентабельність капіталу, %	0,3	10,9	+10,6	х
(РР) Рентабельність реалізації, %	0,7	12,3	+11,6	х
(КОК) Коефіцієнт окупності капіталу	0,405	0,889	+0,484	х

у тому числі за рахунок факторів:

- рентабельності продажу:

$$\Delta PK_{RP} = PK_{ум} - PK_0 \quad (3.16)$$

$$\Delta PK_{RP} = 5 - 0,3 = 4,7,$$

- коефіцієнта окупності (обертання) капіталу :

$$\Delta PK_{КОК} = PK_1 - PK_{ум} \quad (3.17)$$

$$\Delta PK_{КОК} = 10,9 - 5 = 5,9.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PK = \Delta PK_{RP} + \Delta PK_{КОК} \quad (3.18)$$

$$\Delta PK = 4,7 + 5,9 = 10,6.$$

Аналіз змін загальної рентабельності сукупного капіталу Підприємство показав стійку позитивну динаміку у 2022–2024 роках. За цей період рентабельність зросла з 0,3 % у 2022 році до 10,9 % у 2024 році, тобто на 10,6 процентних пунктів, що свідчить про суттєве покращення фінансових результатів та підвищення ефективності використання ресурсів. Така динаміка є важливим показником здатності підприємства генерувати прибуток на вкладений капітал і формує позитивний імідж у потенційних інвесторів та кредиторів.

Деталізований факторний аналіз дозволив визначити основні чинники

зростання. По-перше, значне підвищення рентабельності реалізації продукції на 11,6 процентних пунктів забезпечило приріст загальної рентабельності капіталу на 4,7 пункти. Це свідчить про зростання ефективності виробничо-збутових процесів та здатність підприємства отримувати більший прибуток з кожної гривні реалізованої продукції. По-друге, суттєву роль відіграло покращення коефіцієнта окупності (обертання) капіталу, який зріс на 0,484 пунктів, що зумовило підвищення загальної рентабельності ще на 5,9 пунктів. Це вказує на більш активне використання капіталу для забезпечення господарського обороту та ефективніше управління ресурсами. Таким чином, зростання рентабельності сукупного капіталу у 2024 році стало результатом як підвищення прибутковості реалізації, так і покращення оборотності капіталу. Це свідчить про комплексне зміцнення фінансової ефективності Підприємство, що створює сприятливі передумови для подальшого розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника загальної рентабельності (збитковості) власного капіталу Підприємство.

Модель факторного аналізу загальної рентабельності (збитковості) власного капіталу:

$$\begin{aligned} \frac{\Phi P}{BK} \times 100 &= \frac{\Phi P}{K} \times 100 \times \frac{K}{BK} = \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{K} \times \frac{K}{BK} = \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{OA} \times \frac{OA}{K} \times \frac{K}{BK} \\ РВК &= \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{OA} \times \frac{ПЗ}{K} \times \frac{OA}{K} \times \frac{K}{BK} = PK \times K\Phi Z = PP \times KO \times K \times K\Phi Z = PP \times KO \times A \times \text{Ч}^{OA} \times K \times K\Phi = \\ &= PP \times KO \times A \times K \times \text{ЗЛХЧ}^3 \times K\Phi Z \end{aligned} \quad (3.19)$$

Отже, на зміну показника загальної рентабельності власного капіталу (РВК) Підприємство впливають такі фактори: рентабельність реалізації; коефіцієнт обертання оборотних активів; коефіцієнт загальної ліквідності; частка поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі; коефіцієнт фінансової залежності. Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника

проведемо за допомогою способу ланцюгових підстановок, табл. 3.13.

Таблиця 3.13

Вихідна інформація для факторного аналізу прибутку (збитку) від господарської діяльності Підприємства за 2022 – 2024 рр.

Показники	Роки		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	2022	2024	абсолютне	відносне, %
(ФР) Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	148,1	5670,1	+5522	у 38,3 р.
(ЧД) Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	22584	46145,4	+23561,4	у 2 р.
(К) Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	55732,2	51878,3	-3853,9	-6,9
(ВК) Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	17981,4	37648,7	+19667,3	у 2,1 р.
(ОА) Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	52591,2	50177,1	-2414,1	-4,6
(ПЗ) Середньорічна вартість поточних зобов'язань та забезпечень, тис. грн	37750,8	14229,6	-23521,2	-62,4
(РВК) Загальна рентабельність власного капіталу, %	0,8	15,1	+14,3	х
(РР) Рентабельність реалізації, %	0,7	12,3	+11,6	х
(КОА) Коефіцієнт обертання оборотних активів	0,429	0,920	+0,491	х
(КЗЛ) Коефіцієнт загальної ліквідності	1,393	3,526	+2,133	х
(Ч) Частка (коефіцієнт) поточних зобов'язань і забезпечень у капіталі	0,677	0,274	-0,403	х
(КФЗ) Коефіцієнт фінансової залежності	3,099	1,378	-1,721	х

За даними додатку розрахуємо умовні показники загальної рентабельності власного капіталу Підприємства, %:

$$РВК_{ум1} = РР_1 \times КОА_0 \times КЗЛ_0 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.20)$$

$$РВК_{ум1} = 12,3 \times 0,429 \times 1,393 \times 0,677 \times 3,099 = 15,4.$$

$$РВК_{ум2} = РР_1 \times КОА_1 \times КЗЛ_0 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.21)$$

$$РВК_{ум2} = 12,3 \times 0,920 \times 1,393 \times 0,677 \times 3,099 = 33,1.$$

$$РВК_{ум3} = РР_1 \times КОА_1 \times КЗЛ_1 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.22)$$

$$РВК_{ум3} = 12,3 \times 0,920 \times 3,526 \times 0,677 \times 3,099 = 83,7$$

$$РВК_{ум4} = РР_1 \times КОА_1 \times КЗЛ_1 \times Ч^3_1 \times КФЗ_0 \quad (3.23)$$

$$РВК_{ум4} = 12,3 \times 0,920 \times 3,526 \times 0,274 \times 3,099 = 33,9.$$

Загальна зміна (+; -) рентабельності (збитковості) власного капіталу, %:

$$\Delta \text{РВК} = \text{РВК}_1 - \text{РВК}_0 \quad (3.24)$$

$$\Delta \text{РВК} = 15,1 - 0,8 = 14,3$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta \text{РВК}_{\text{рр}} = \text{РВК}_{\text{ум1}} - \text{РВК}_0 \quad (3.25)$$

$$\Delta \text{РВК}_{\text{рр}} = 15,4 - 0,8 = 14,2$$

2) коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta \text{РВК}_{\text{коа}} = \text{РВК}_{\text{ум2}} - \text{РВК}_{\text{ум1}} \quad (3.26)$$

$$\Delta \text{РВК}_{\text{коа}} = 33,1 - 15,4 = 17,7$$

3) коефіцієнта загальної ліквідності:

$$\Delta \text{РВК}_{\text{кзл}} = \text{РВК}_{\text{ум3}} - \text{РВК}_{\text{ум2}} \quad (3.27)$$

$$\Delta \text{РВК}_{\text{кзл}} = 83,7 - 33,1 = +50,6$$

4) коефіцієнта поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі:

$$\Delta \text{РВК}_{\text{ч}^3} = \text{РВК}_{\text{ум4}} - \text{РВК}_{\text{ум3}} \quad (3.28)$$

$$\Delta \text{РВК}_{\text{ч}^3} = 33,9 - 83,7 = -49,8$$

5) коефіцієнта фінансової залежності:

$$\Delta \text{РВК}_{\text{кфз}} = \text{РВК}_1 - \text{РВК}_{\text{ум4}} \quad (3.29)$$

$$\Delta \text{РВК}_{\text{кфз}} = 15,4 - 33,9 = -18,5$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{РВК} = \Delta \text{РВК}_{\text{рр}} + \Delta \text{РВК}_{\text{коа}} + \Delta \text{РВК}_{\text{кзл}} + \Delta \text{РВК}_{\text{ч}^3} + \Delta \text{РВК}_{\text{кфз}} \quad (3.30)$$

$$\Delta \text{РВК} = 14,2 + 17,7 + 50,6 - 49,8 - 18,5 = 14,3$$

Факторний аналіз показав, що зміна загальної рентабельності власного капіталу (РВК) Підприємства у 2022–2024 роках відбулася під впливом низки взаємопов'язаних чинників. Загальне зростання цього показника склало 14,3 процентних пункти, що підтверджує суттєве покращення результативності використання власних ресурсів.

Найбільший позитивний вплив справили рентабельність реалізації, коефіцієнт обертання оборотних активів і коефіцієнт загальної ліквідності. Так, підвищення рентабельності реалізації забезпечило приріст РВК на 14,2

пункти, що свідчить про покращення фінансових результатів діяльності від основної операційної діяльності. Ще більш відчутним був вплив зростання коефіцієнта обертання оборотних активів: завдяки більш ефективному використанню оборотних ресурсів рентабельність власного капіталу підвищилася на 17,7 пунктів. Найсильніший позитивний ефект забезпечило збільшення коефіцієнта загальної ліквідності, який зумовив приріст показника ще на 50,6 пунктів. Це свідчить про те, що підприємство значно підвищило свою здатність своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями, що в комплексі сприяло зростанню його фінансової стійкості. Водночас не всі фактори мали позитивний характер впливу. Зменшення частки поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі знизило рентабельність власного капіталу на 49,8 пунктів, що пояснюється зменшенням ефекту фінансового лівериджу. Крім того, негативно позначився і коефіцієнт фінансової залежності, який спричинив падіння показника ще на 18,5 пунктів. Це свідчить, що надмірне скорочення залучених ресурсів, хоч і знижує ризики, водночас зменшує потенційні можливості підвищення прибутковості власного капіталу.

У підсумку, підвищення рентабельності власного капіталу було забезпечене завдяки зростанню ефективності операційної діяльності, поліпшенню оборотності ресурсів і підвищенню ліквідності підприємства. Водночас зменшення ролі позикових коштів і зниження рівня фінансової залежності обмежили потенційне зростання цього показника. Відтак для підтримання позитивної динаміки у майбутньому Підприємства доцільно зберігати баланс між використанням власних і позикових ресурсів, забезпечуючи водночас високу ефективність операційної діяльності та раціональне управління активами.

Важливою пропозицією для зміцнення майнового стану Підприємства є системне поєднання інвентаризації з подальшим аналізом активів і пасивів. Такий підхід дозволяє не лише перевіряти достовірність даних обліку та виявляти невикористані ресурси, а й формувати основу для управлінських

рішень щодо оптимізації структури майна та підвищення ефективності його використання. Запропоновані напрями удосконалення майнового стану з урахуванням результатів інвентаризації та очікувані ефекти від їх впровадження наведено у табл. 3.14.

Таблиця 3.14

**Пропоновані напрями удосконалення майнового стану Підприємства
на основі інвентаризації**

Етап / напрям	Суть заходу	Очікуваний ефект
Інвентаризація активів	Перевірка фактичної наявності та стану основних засобів, запасів, дебіторської заборгованості	Виявлення надлишків і нестач, підвищення достовірності обліку
Аналіз структури майна	Оцінка співвідношення необоротних і оборотних активів, ліквідності та платоспроможності	Оптимізація структури активів і джерел фінансування
Оцінка оборотності ресурсів	Розрахунок швидкості обігу запасів і дебіторської заборгованості	Прискорення обігу коштів, зниження витрат на утримання
Використання результатів інвентаризації у плануванні	Формування рішень щодо оновлення техніки, оптимізації запасів, підвищення ефективності використання капіталу	Зростання продуктивності, підвищення рентабельності та фінансової стійкості

Для того щоб результати інвентаризації не залишалися лише у вигляді зафіксованих показників, доцільно застосовувати спеціальні робочі документи, які дозволяють систематизувати отриману інформацію та зробити її основою для управлінських рішень.

Одним із таких інструментів може стати аналітична відомість оцінки використання майна – табл. 3.15, яка узагальнює дані про його фактичну наявність, стан і відхилення від облікових показників та доповнюється рекомендаціями щодо подальшої експлуатації чи реалізації.

Отже, запропонована система дій дозволяє перетворити інвентаризацію з формальної процедури на дієвий інструмент управління, що не лише забезпечує збереження майна, а й сприяє підвищенню ефективності його використання та зміцненню фінансової стабільності підприємства.

Запропонована форма (табл. 3.15) може бути використана як робочий

документ після проведення інвентаризації для узагальнення її результатів і прийняття управлінських рішень.

Таблиця 3.15

**Аналітична відомість оцінки використання майна Підприємства
(приклад форми робочого документа)**

Найменування активу	Балансова вартість, тис. грн	Фактична наявність (за інвентаризацією)	Стан використання (активно/частково/не використовується)	Відхилення ($\pm$), тис. грн	Пропозиція щодо подальшого використання
Сільгосптехніка	5200,0	5200,0	Активно використовується	0,0	Залишити в експлуатації
Складські приміщення	3800,0	3500,0	Використовується частково	-300,0	Передати в оренду/продати надлишок
Запаси зерна	2100,0	2300,0	Активно	+200,0	Використати для реалізації
Дебіторська заборгованість	1500,0	1500,0	Погашення уповільнене	0,0	Посилити контроль за розрахунками

Вона дозволяє зафіксувати фактичний стан активів, визначити відхилення від облікових даних, оцінити ефективність використання майна та сформулювати конкретні пропозиції щодо подальшої експлуатації або реалізації ресурсів. Таким чином, інвентаризація у поєднанні з аналітичною відомістю перетворюється з формальної процедури на практичний інструмент управління. Це дає змогу не лише забезпечити збереження майна, а й підвищити результативність його використання, оптимізувати структуру активів і зміцнити фінансову стійкість Підприємство у середньо- та довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження обліку результатів інвентаризації дають змогу сформулювати ключові висновки щодо її ролі у забезпеченні достовірності облікових даних та фінансової звітності на Підприємстві.

1. Інвентаризація як метод бухгалтерського обліку та контролю передбачає документальне підтвердження фактичної наявності та стану активів і розрахунків із метою забезпечення достовірності облікових даних і фінансової звітності. Проведення інвентаризації на досліджуваному підприємстві ґрунтується на положеннях нормативно-правових актів, насамперед Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань № 879, яке визначає етапи, порядок здійснення інвентаризації, вимоги до оформлення її результатів та уніфіковані форми документів.

2. Практика підприємства засвідчує належний рівень організації інвентаризаційного процесу. Зокрема, на підприємстві сформовано постійно діючу інвентаризаційну комісію, до складу якої входять головний бухгалтер та керівники структурних підрозділів. Інвентаризації проводяться систематично – планові, раптові та обов'язкові – відповідно до вимог чинного законодавства.

3. Інвентаризації підлягають усі об'єкти бухгалтерського обліку – необоротні й оборотні активи, розрахунки, резерви, а також майно, що обліковується на позабалансових рахунках. Щодо об'єктів, переданих в оренду, обов'язковим є отримання від орендарів актів інвентаризації, тоді як за дебіторською заборгованістю здійснюється звірка взаємних розрахунків.

4. Документування інвентаризаційних різниць здійснюється відповідно до встановлених вимог: складаються інвентаризаційні описи, звіряльні відомості та протокол інвентаризаційної комісії. За результатами інвентаризації видається наказ про врегулювання інвентаризаційних різниць, у якому визначаються порядок списання нестач, оприбуткування надлишків та

заходи щодо встановлення відповідальності матеріально відповідальних осіб.

5. Результати інвентаризації охоплюють: повну відповідність обліковим даним; виявлення як нестач, так і надлишків матеріальних цінностей. Облік інвентаризаційних різниць здійснюється з урахуванням їх економічного змісту та правової природи: нестачі понад норми природного убутку відносять до інших операційних витрат, тоді як надлишки визнаються доходами поточного періоду. Визначення винних осіб та порядок відшкодування збитків регламентуються чинними нормативними актами та відповідними рішеннями керівництва підприємства.

6. У разі виявлення пересортиці на Підприємстві дотримується вимог Положення № 879, відповідно до якого взаємний залік нестач і надлишків можливий лише за умови їх однорідності, рівності кількості, виникнення протягом одного звітного періоду та перебування у віданні однієї матеріально відповідальної особи. Означений підхід забезпечує об'єктивність результатів інвентаризації та запобігає необґрунтованим списанням.

9. Результати проведеного аналізу фінансового стану Підприємства засвідчили його стійке становище на ринку та здатність ефективно управляти фінансовими ресурсами. Підприємство демонструє високий рівень автономії та фінансової стабільності, що проявляється у значній частці власного капіталу та низькій залежності від зовнішніх зобов'язань. Позитивна динаміка основних показників у 2022–2024 роках, зокрема підвищення рентабельності, ліквідності та оборотності активів, підтверджує ефективність управлінських рішень і раціональне використання ресурсів. Водночас виявлені окремі проблемні аспекти – недосконала структура витрат і потреба в оптимізації проміжної ліквідності – вказують на резерви підвищення фінансової гнучкості підприємства. Реалізація заходів щодо їх удосконалення сприятиме зміцненню фінансової стійкості, формуванню довгострокової конкурентної переваги та підвищенню ефективності господарської діяльності. Таким чином, Підприємство має необхідні передумови для подальшого розвитку,

забезпечення стабільного економічного зростання та розширення своїх ринкових позицій.

10. Встановлено, що система інвентаризаційного контролю та обліку інвентаризаційних різниць у Підприємстві функціонує як ефективний елемент внутрішньогосподарського контролю. Її впровадження сприяє підвищенню рівня достовірності бухгалтерського обліку, зміцненню фінансової дисципліни та забезпеченню збереження майна підприємства, що є важливою умовою підвищення результативності господарської діяльності та фінансової стабільності аграрного суб'єкта господарювання.

Із метою удосконалення інвентаризаційного процесу та підвищення ефективності діяльності Підприємства доцільно:

1. Забезпечити підвищення кваліфікації членів інвентаризаційної комісії, зокрема головного бухгалтера, головних спеціалістів та матеріально відповідальних осіб, щодо вимог чинних нормативних актів бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

2. Запровадити реєстр інвентаризаційних результатів, у якому систематично фіксуватимуться виявленні надлишки, нестачі, факти пересортиці та заходи з їх врегулювання, що сприятиме контролю повторних порушень і підвищенню аналітичної значущості інформації.

3. Здійснити структурування виробничих запасів за номенклатурними, якісними, технологічними та ризик-орієнтованими ознаками з метою підвищення точності контролю, зокрема шляхом упровадження механізмів ідентифікації ризиків нестач і надлишків на основі ABC/XYZ-аналізу та показників руху запасів.

4. Підвищити оперативність опрацювання інвентаризаційних даних шляхом розширення можливостей цифровізації процедур контролю та зміцнення системи управління майном підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко Ю. І., Семиволос Т. О., Чечель Н. П. Роль облікової політики у забезпеченні прозорості та ефективності бухгалтерського обліку. *Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти факультету обліку та фінансів* : зб. допов. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти за результатами проходження виробничих та технологічних практик. 2025. Вип. 18. Полтава : ПДАУ, 2025. С. 10–12.
2. Бондаренко О. М., Руденко Л. О. Організація і методологія проведення аудиту запасів та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-39> (дата звернення : 02.10.2025)
3. Береговий О. Інвентаризація нематеріальних активів : як порахувати нематеріальне. *Все про бухгалтерський облік*. 2018. № 95. С. 51–55.
4. Болюх М. В., Жданова Я. В. Інвентаризація виробничих запасів: порядок проведення. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : зб. матер. III Всеук. наук.-практ. конф. Полтава : ПДАА, 2018. С. 153–156.
5. Боярко Н. Розпочато період проведення річної інвентаризації. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2023. № 24. С. 2–8.
6. Булгакова О. Нестачі й надлишки запасів облік та оподаткування. *Все про бухгалтерський облік*. 2018. № 95. С. 22–39.
7. Височан О., Височан О., Коркішко В. Інвентаризація запасів в умовах війни. *Таврійський науковий вісник*. 2024. № 20. С. 182–189. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.21> (дата звернення : 01.10.2025).
8. Височан О. С., Височан О. О. Регулювання інвентаризаційних різниць у бухгалтерському обліку. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2018. № 3 (61). С. 110–117. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2018-3-61-16>

(дата звернення: 01.10.2025).

9. Власенко О. Гроші лік люблять : перевіряємо касу та поточні рахунки. *Все про бухгалтерський облік*. 2018. № 95. С. 15–18.

10. Гаврилко П. П., Лалакулич М. Ю., Югас Е. Ф. Інвентаризація як елемент методу обліку та контролю в умовах війни. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. № 43. С. 32–38. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1421> (дата звернення : 02.10.2025).

11. Гальченко Д., Скорнякова Ю. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти* : матер. VI Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф., 27–28 березня 2024 р. Львів : ЛНУП, 2024. С. 207–208.

12. Голуб Н. Інвентаризація земель: економічні та облікові питання. *Сталий розвиток економіки*. 2025. 3 (54), С. 31–36. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-5> (дата звернення : 01.10.2025).

13. Грибовська Ю. Звітність за сегментами в контексті Міжнародних Стандартів фінансової звітності. *Економіка та суспільство*. 2023. (47). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-34> (дата звернення : 06.10.2025).

14. Дем'яненко І. С. Інвентаризація запасів, як засіб контролю за достовірністю показників обліку. *Вісник ЗНТУ*. 2014. № 4. С. 45–49.

15. Іорданов В. Інвенраризація – не примха, а необхідність, або коли інвентаризація обов'язкова. *Все про бухгалтерський облік*. 2019. № 96. С. 3 – 4.

16. Карпова В. Г. Інвентаризація на підприємстві : головні правила проведення. *Все про бухгалтерський облік*. 2020. 104. С. 10–14.

17. Карпова В. Г. Пересортиця як результат інвентаризації : відображаємо в обліку. *Все про бухгалтерський облік*. 2018. № 95. С. 39–43.

18. Колісник О., Агафонцева А., Купріянова А. Особливості проведення

інвентаризації активів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-9> (дата звернення : 01.10.2025).

19. Конституція України : Наказ Міністерство Фінансів України № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення : 02.11.2025).

20. Кузьмін Д. Л. Інвентаризація і матеріальна відповідальність як об'єкт дослідження. *Вісник ЖДТУ*. 2014. № 2 (48). С. 63 – 69.

21. Кузьмін Д. Л. Результати інвентаризації та їх відображення в бухгалтерському обліку. *Вісник ЖДТУ*. 2018. № 4 (42). С. 99 – 104.

22. Кузьмін Д. Л. Інвентаризація і порядок виправлення помилок в бухгалтерському обліку нематеріальних активів. *Вісник ЖДТУ*. 2019. № 3. С. 75 – 82.

23. Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Внутрішньогосподарський контроль біологічних активів тваринництва. *Науково-методичні основи розвитку обліково-аналітичної системи України в умовах глобалізації економіки* : колективна монографія ; за заг. ред. Т. Г. Маренич. Харків: Вид-во «Смугаста типографія», 2017. С. 139–166.

24. Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Словник обліково-фінансових термінів. Полтава, 2021. 457 с.

25. Лега О., Канцедаль Н., Яловега Л., Прийдак Т. Внутрішньогосподарський контроль операцій з ПММ. *Research in Science, Technology and Economics* : Collection of Scientific Papers «International Scientific Unity» with Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. January 22–24, 2025. Luxembourg, Luxembourg. p. 43–48. URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2025/01/Luxembourg_Luxembourg_22.01.25.pdf (дата звернення : 01.10.2025).

26. Лега О., Яловега Л., Прийдак Т., Сіренко І.

Внутрішньогосподарський контроль процесу постачання матеріальних цінностей. *Modern Trends in the Development of Economy, Technology and Industry* : Collection of Scientific Papers «International Scientific Unity» with Proceedings of the 1 International Scientific and Practical Conference. January 15–17, 2025. Toronto, Canada. p. 50–55. URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2025/01/Toronto_Canada_15.01.25.pdf (дата звернення : 01.10.2025).

27. Лобода О., Кириченко Н. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства за допомогою економіко-статистичного аналізу. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. (18). С. 114–121. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.18.12> (дата звернення : 06.10.2025).

28. Литвиненко С. В., Гуренко Т. О., Дерев'янюк С. І., Бурдим Ю. М. Інвентаризація активів і зобов'язань як інструмент відновлення обліку в сільськогосподарських підприємствах в умовах воєнного стану. *Економіка і управління бізнесом*. 2024. № 1. С. 92–109. URL: [https://doi.org/10.31548/economics15\(1\).2024.078](https://doi.org/10.31548/economics15(1).2024.078) (дата звернення : 07.10.2025).

29. Марченко В. Облік нестач матеріалів та цінних паперів. *Дебет–Кредит*. 2020. № 28. С. 20–24.

30. Мілостних О. О. Про методику перевірки списання кредиторської та дебіторської заборгованості і вплив цих порушень на результати фінансово-господарської діяльності. *Фінансовий контроль*. 2019. № 4. С. 20–21.

31. Мезенцева Н. М., Вінниченко Т. Л., Левченко Т. В. Сучасні дефініції та класифікація інвентаризації в умовах господарювання підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 3. С. 151–158. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-3-60> (дата звернення: 01.10.2025).

32. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів облік : Наказ Міністерство Фінансів України № 1315 від 29 грудня 2006 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата

звернення : 02.10.2025).

33. Методичні рекомендації з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та незавершеного виробництва сільськогосподарських підприємств : Наказ Міністерство Фінансів України № 37-27-12/14023 від 04 грудня 2003 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення : 02.10.2025).

34. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : Наказ Міністерство Фінансів України № 132 від 18 травня 2001 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення : 02.10.2025).

35. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах : Наказ Міністерство Фінансів України № 73 від 21 лютого 2008 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення 02.10.2025).

36. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Концептуальна основа фінансової звітності. URL:<http://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhнародni-standarty-finan-sovoi-zvitnosti-versiia-perekladu-ukrainskoiu-movoiu---rik?category=bjudzhet>. (дата звернення : 01.10.2025).

37. Мокієнко Т.В., Яловега Л.В., Ліпський Р.В., Красота О.Г., Карпусенко Є.А. Вибір програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку в приватному та державному секторах. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/324/334> (дата звернення : 02.10.2025).

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства Фінансів України № 73 від 07 лютого 2015 р. *Верховна рада України*.

URL:<http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення : 02.10.2025).

39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства Фінансів України № 92 від 27 квітня 2000 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : Наказ Міністерства Фінансів України № 242 від 18 жовтня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства Фінансів України № 246 від 20 жовтня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : Наказ Міністерства Фінансів України № 237 від 8 жовтня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : Наказ Міністерства Фінансів України № 20 від 31 січня 2000 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

44. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства Фінансів України № 290 від 29 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

45. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства Фінансів України № 318 від 31 грудня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

46. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» : Наказ Міністерства Фінансів України № 39 від 25.02.2000 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

47. Національне положення бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : Наказ Міністерства Фінансів України № 790 від 18 листопада 2005 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

48. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення : 05.10.2025).

49. Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації : Наказ Міністерства Фінансів України № 572 від 17 червня 2015 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення : 02.10.2025).

50. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення : 02.10.2025).

51. Про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України : Інструкція № 281/171/578/155 від 20 травня 2008 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.rada.gov.ua> (дата звернення : 02.10.2025).

52. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція № 291 від 30 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення : 12.10.2025).

53. Про документальне забезпечення в бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства Фінансів України № 88 від 24 травня 1995 р. *Верховна Рада*

України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення : 28.09.2025).

54. Про інвентаризацію активів та зобов'язань : Інструкція Міністерства фінансів № 879 від 02 вересня 2014 р. *Верховна Рада України*. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення : 11.10.2025).

55. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку : Інструкція Міністерства фінансів № 291 від 30 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення : 03.10.2025).

56. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень Закон України № 2164-VIII від 05 жовтня 2018 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення 03.10.2025).

57. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення : 08.10.2025).

58. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-IX від 16 липня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws (дата звернення : 12.10.2025).

59. Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення форм звітності : Наказ Міністерства Фінансів України № 433 від 28 березня 2013 р. *Верховна Рада України*. URL:<http://www.zakon.rada.kiev.ua> (дата звернення : 12.10.2025).

60. Про результати суцільної інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості і заходи щодо її скорочення : Наказ Міністерства аграрної політики України № 750 від 29 квітня 1999 р. *Верховна*

рада України. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення 03.10.2025).

61. Проценко М. Інвентаризація основних засобів : особливості проведення. *Все про бухгалтерський облік*. 2020. № 95. С. 15–18.

62. Пушкар С. М. Інвентаризація резервів та забезпечень. *Все про бухгалтерський облік*. 2018. № 95. С. 44–47.

63. Радіна Т. С Інвентаризації у сільськогосподарських підприємствах : завдання, етапи, терміни. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава : РВВ ПДАА, 2018. С. 34–37.

64. Святенко С. В., Грох А. С. Удосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства на основі аналізу фінансової звітності *Стійкий розвиток національної економіки: актуальні проблеми та механізми забезпечення* : зб. матер. VI Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. Кривий Ріг : Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2023. С. 224–227.

65. Сидорчук Л. Особливості інвентаризації у сільському господарстві. *Все про бухгалтерський облік*. 2018. № 95. С. 59–63.

66. Стецюк Л. С. Особливості проведення річної інвентаризації. *Облік і фінанси АПК*. 2014. № 9. С. 91–96.

67. Сук П. Облікова політика підприємства. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2016. № 1. С. 2–4.

68. Ткачук Н. В. Аналіз фінансової діяльності підприємств: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2023. 114 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22317/3/AFDP_kursl.pdf (дата звернення : 06.10.2025).

69. Хусід А. О. Надлишки ТМЦ під час інвентаризації: відображаємо в обліку. *Все про бухгалтерський облік*. 2020. № 95. С. 43–44.

70. Чечель Н. П., Гриценко О. О. Операційна діяльність як основа фінансової стабільності підприємства. *Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід* : зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф., 08 листопада 2024 р. м. Харків, Держ. біотехнологічний ун-т. С. 56–59. URL: <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/>. (дата звернення : 06.10.2025).

71. Чечель Н. П., Мехедько М. О. Інвентаризація виробничих запасів як інструмент забезпечення облікової достовірності та економічної безпеки підприємства. *Розвиток бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів: реалії часу* : зб. матер. доповідей Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф., 20 травня 2025 р., м. Миколаїв: МНАУ, 2025. С. 97–99.

72. Чечель Н.П. Організація інвентаризації активів у період воєнної невизначеності: проблеми та напрями вдосконалення. *Молодь, наука, бізнес* : зб. матер. Всеукр. студент. інтер.-конф., 1–2 жовтня 2025 р., м. Миколаїв, МНАУ, МНАУ, 2025. С. 97–99.

73. Шендригоренко М.Т. Виробничі запаси: нормативно-правове регулювання обліку та пропозиції з підвищення ефективності внутрішнього аудиту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2021. Вип. 36. С. 182–187.

74. Яковлев В. Договір про повну матеріальну відповідальність — юридична підстава матеріальної відповідальності працівників. *Право України*. 2009. № 12. С. 87–90.

75. Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б. Контроль як функції управління : теоретичний аспект. *Менеджмент XXI століття : глобалізаційні виклики* : зб. матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 16 травня 2024 р. Полтава : ПДАУ. 2024. С. 33–36.

76. Яловега Л. В., Данільченко С. О. Внутрішньогосподарський контроль як інструмент управління підприємством. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін* : зб. наук. праць VII Всеукр.

наук.-практ. конф. 31 жовтня 2024 р., м. Полтава : ПДАУ, 2024. С 553–754.

77. Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б., Канцедаль Н.А., Мокієнко Т.В., Економічний контроль: практикум: навч. посіб. [для здобувачів закладів вищої освіти]. Полтава: РВВ ПДАУ. 2025. 280 с.

78. Яловега Л.В., Лега О.В., Прийдак Т.Б. Ризик-орієнтований підхід до організації інвентаризації як інструмент підвищення прозорості обліку. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін* : зб. наук. праць VI Всеукр. наук.-практ. конф. м. Полтава, 30 жовтня 2025 р. Полтава: ПДАУ, 2025. С. 529-531.

79. Яловега Л.В., Лега О.В., Прийдак Т.Б. Неліцензійне програмне забезпечення: загроза правовій безпеці та цифровій стійкості бізнесу. *Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи*: зб. тез III Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 139–141. URL: <https://drive.google.com/file/d/1IBxlnqUwlm-La03j9pVGHxDZELqSiERv/view> (дата звернення : 06.10.2025).